

PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA TURISTIČKE PONUDE NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA

Neralić, Viktoria

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Karlovac
University of Applied Sciences / Veleučilište u Karlovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:128:722884>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-21**

VELEUČILIŠTE U KARLOVCU
Karlovac University of Applied Sciences

Repository / Repozitorij:

[Repository of Karlovac University of Applied
Sciences - Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Veleučilište u Karlovcu

Poslovni odjel

Stručni studij ugostiteljstva

Viktorija Neralić

PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA TURISTIČKE PONUDE

NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA

ZAVRŠNI RAD

Karlovac, 2019.

Veleučilište u Karlovcu
Poslovni odjel
Stručni studij ugostiteljstva

Viktorija Neralić

**PERSPEKTIVA BUDUĆEG RAZVOJA TURISTIČKE PONUDE
NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA
ZAVRŠNI RAD**

Kolegij: Osnove turizma

Mentor: dr.sc. Mateja Petračić

Matični broj studenta: 0618615031

Karlovac, srpanj 2019.

SAŽETAK

Nacionalni park Plitvička jezera posjeduje iznimno bogatstvo prirodnih i društvenih resursa te zbog jedinstvenosti sedrenih barijera i slapova, krške bioraznolikosti i bogatstva biljnog i životinjskog svijeta, nalazi se na UNESCO-vom popisu svjetske prirodne baštine. Plitvička jezera smještena su u srcu Hrvatske, na području Ličko-senjske i Karlovačke županije, između Male Kapele i Ličke Plješivice. Glavna tema ovog završnog rada je turistička ponuda Nacionalnog parka gdje je najveći naglasak na prirodnim atraktivnostima odnosno resursima koje Park posjeduje gdje bitnu ulogu ima i razvijena prometna infrastruktura, smještajni kapaciteti te promotivni i marketinški naponi. Cijeli rad kontinuirano prati problematiku primjenjivanja načela održivog razvoja, obzirom da je riječ o veoma osjetljivom području krša koje zahtjeva posebnu skrb i zaštitu. Rad će se zaključiti kratkim osvrtom na buduća planiranja i razvoj uz akcijske planove s ciljem poboljšanja i unapređenja kvalitete turističke ponude na području Nacionalnog parka.

Ključne riječi: budući razvoj, nacionalni park, održivi turizam, Plitvička jezera, turistička ponuda

SUMMARY

The Plitvice lakes National park is very rich in natural and social resources and because of the uniqueness of sedimentary barriers and waterfalls, karstic biodiversity and the wealth of plant and animal life, it is listed on the UNESCO World Heritage List. Plitvice Lakes are located in the heart of Croatia, in the area of Lika-Senj and Karlovac County, between Mala Kapela and Lička Plješivica. The main topic of this final paper is tourist supply of the Plitvice lakes National park. with the biggest emphasis on nature attractiveness which are resources of the National park. The main role is transportation, accommodation capacities and marketing and promotional activity. The whole work continuously monitors the issue of applying the principle of sustainable development, since it is a very sensitive karst area requiring special care and protection. The paper will conclude with a brief review of future planning and development with the aim of improving the quality of the tourist offer in the area of the National Park.

Key words: future development, national park, Plitvice lakes, sustainable tourism, turist supply

Sadržaj

1. UVOD	1
1.1. Predmet i cilj rada	1
1.2. Metode prikupljanja i izvori podataka	1
1.3. Struktura rada.....	1
2. TEORIJSKE PRETPOSTAVKE ZA FORMIRANJE TURISTIČKE PONUDE	2
2.1. Pojam turističke ponude.....	2
2.2. Čimbenici utjecaja na oblikovanje turističke ponude	2
2.3. Karakteristike turističke ponude	3
2.4. Pretpostavke za formiranje turističke ponude.....	5
3. O NACIONALNOM PARKU PLITVIČKA JEZERA.....	12
3.1. Opći podaci o Nacionalnom Parku Plitvička jezera	12
3.2. Geografski položaj i prostorne značajke.....	13
4. TURISTIČKA PONUDA NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA.....	15
4.1. Atraktivnost prostora NP-a	15
4.1.1. Prirodni resursi	15
4.1.2. Društveni resursi	20
4.2. Prometna dostupnost.....	24
4.3. Receptivni kapaciteti.....	26
4.4. Promocija u turizmu.....	32
5. ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA	34
5.1. Stanje i trendovi u posjećivanju Nacionalnog parka.....	34
5.2. SWOT analiza.....	37
5.3. Smjernice za budući razvoj.....	40
6. ZAKLJUČAK	42
LITERATURA	43
POPIS TABLICA.....	45
POPIS ILUSTRACIJA.....	45

1. UVOD

1.1. Predmet i cilj rada

Predmet završnog rada je zaštićeno prirodno područje Nacionalni park Plitvička jezera koji je zbog iznimnog prirodnog bogatstva, hidroloških te posebno biografskih resursa u pogledu flore i faune, prepoznat na svjetskoj razini uvrštavanjem na UNESCO-ov popis svjetske prirodne baštine davne 1979. godine. Cilj rada je analizirati turističku ponudu s teorijskog aspekta te pomoću takvog prikaza izučiti trenutnu turističku ponudu Nacionalnog parka Plitvička jezera.

1.2. Izvori podataka, metode prikupljanja i obrade podataka

Za izradu ovog završnog rada korištena je stručna literatura iz područja turizma te je uvelike doprinio izradi i strateški plan upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera uz brojne internet izvore te pojedine zakonike. Metode koje su se koristile pri prikupljanju podataka su metoda analize, deskriptivna metoda te komparativna metoda.

1.3. Struktura rada

Rad se sastoji od šest glavnih poglavlja kroz koja se teorijski i praktično obrađuje tema rada. Prvo poglavlje predstavlja uvodni dio nakon čega slijedi teorijski osvrt na pojam turističke ponude kao i na glavne karakteristike i pretpostavke potrebne za razvoj iste. Treće poglavlje započinje općim podacima o Nacionalnom parku Plitvička jezera ističući njegov prostorno geografski položaj. U četvrtom poglavlju razrađuje se detaljno turistička ponuda Nacionalnog parka kroz atraktivnost tog područja, prometnu dostupnost, smještajne kapacitete te na kraju promociju. U petom poglavlju analizira se stanje i trendovi turističke ponude Nacionalnog parka te SWOT analiza koja objedinjuje cijeli rad uz snage i slabosti te prilike i prijetnje ovog zaštićenog područja. Na kraju tog poglavlja navedene su smjernice za bolji budući razvoj kvalitete turističke ponude Nacionalnog parka. Na kraju rada slijedi zaključak te popis literature i ilustracija.

2. TEORIJSKE PRETPOSTAVKE ZA FORMIRANJE TURISTIČKE PONUDE

Za provođenje kvalitetnog turizma potrebna je kvalitetna turistička ponuda koju prije svega čini veliki broj sudionika različitih uloga i namjena koji se zajedno nadopunjuju i čine jednu odgovarajuću cjelinu. U narednim poglavljima pojmovno se određuje naziv turističke ponude te se analiziraju glavni čimbenici utjecaja kao i karakteristike te pretpostavke za razvoj iste.

2.1. Pojam turističke ponude

Ekonomskim rječnikom, turističku ponudu čini skup roba i usluga koja se nudi turistima na određenom turističkom tržištu, u određeno vrijeme i po određenoj cijeni.¹ Svaki sudionik turističke ponude ujedno je i njen predstavnik, a za turizam ne možemo reći da je samo jedna gospodarska grana upravo zbog ogromnoga broja sudionika koji utječu na stvaranje turističke ponude. Riječ je o spajanju mnogih djelatnosti različitih sektora potrebnih za zadovoljenje turističkih potreba, tako da cjelokupnu turističku ponudu, kao i turizam u konačnici, čini više gospodarskih grana poput ugostiteljstva, prometa, trgovine, putničkih agencija i turoperatora te brojnih ostalih grana i djelatnosti.² Bez tih gospodarskih grana turistička ponuda jednostavno ne bi bila potpuna i ne bi mogla zadovoljiti tražene želje i potrebe turista.

2.2. Čimbenici utjecaja na oblikovanje turističke ponude

Na oblikovanje turističke ponude utječe veliki broj čimbenika. Riječ je o različitim utjecajima društva, koja propisuju različite vrijednosti i norme, određuju društveni poredak i socijalnu strukturu, tu također ima veliki značaj slobodno vrijeme koje potiče zadovoljenje turističkih potreba. Zatim tu je utjecaj okoline gdje veoma bitnu komponentu čine klima i geografski položaj prostora te sama bioraznolikost pejzaža te flora i fauna koje uvelike pridonose estetskom doživljaju turističke destinacije. Gospodarstvo predstavlja bitnu ulogu u stvaranju turističke ponude jer upravo njena kvaliteta najviše ovisi o dostignutom stupnju gospodarskog razvitka pojedine zemlje. Veliki utjecaj na samu turističku ponudu imaju poduzeća gdje su bitni jednako i mali i veliki poduzetnici koji svojim djelatnostima značajno doprinose bogatstvu turističke ponude pojedine zemlje kroz svoje poduzetničke aktivnosti i inovacije te profit koji ostvaruju svojim kreativnim poduhvatima. Poduzetništvo uključuje korištenje

¹ Pirjevec B., Turizam- jučer, danas....., Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008., str. 98.

² Ibid., str. 98.

moderne tehnologije, investiranje i brojna ulaganja koja doprinose širenju turističke ponude te koja otvaraju brojna radna mjesta i time izravno utječu na gospodarski razvitak zemlje. Veliku ulogu također ima i državno zakonodavstvo koje svojim pravnim aktima i regulativama upravlja svim ostalim gospodarskim granama te održava ravnotežu i kontrolira njihovo djelovanje. Najveći utjecaj na oblikovanje turističke ponude ima upravo turistička potražnja, jer da nema potražnje ne bi bio potrebe ni za stvaranjem turističke ponude. Turistička potražnja je ta koja ima moć diktirati oblikovanje ponude, jer upravo se ponuda stvara temeljem turističkih motiva, želja i potreba potrošača, a sve s ciljem zadovoljenja istih.³

2.3. Karakteristike turističke ponude

Turistička ponuda predstavlja vrlo širok pojam pa je potrebno navesti i neke njene osnovne karakteristike koje ju opisuju i unutar kojih turistička ponuda djeluje. Karakteristike turističke ponude su dislociranost ponude od potražnje, heterogenost ponude, neelastičnost, statičnost ponude i sezonski karakter ponude.⁴

Dislociranost turističke ponude predstavlja prostor na kojem se formira turistička ponuda i koji je, u pravilu, dislociran od izvora potražnje, odnosno svaka turistička ponuda je odvojena od emitivnih tržišta što podrazumijeva da turist mora prijeći određenu udaljenost od mjesta svog stalnog boravka do turističke destinacije koju odabere s ciljem zadovoljenja svojih turističkih potreba.

Heterogenost turističke ponude se može definirati kao jedini mogući odgovor turističke ponude na turističku potražnju. Upravo ta različitost turističke ponude omogućuje privlačenje turističke potražnje različitih interesa, navika, želja i mogućnosti. Što je turistička ponuda bogatija i raznolikija to postoji veća mogućnost da će zainteresirati veći segment turističke potražnje i na taj način ostvariti što profitabilnije rezultate turističke ponude. Kada je riječ o heterogenosti turističke ponude važno je prvo odabrati turističku destinaciju kako bi mogli utvrditi njene prirodne i antropogene značajke bitne za turistički razvoj tog prostora. Kada se odabere turistička destinacija, nakon utvrđivanja njene atrakcijske osnove, ocjenjuje se njen dostignuti stupanj razvoja te sustav njene turističke organizacije. Sve navedeno dovodi do

³ Pirjevec, B.: op.cit., str. 99.

⁴ Ibid. str. 107.

zaključka da je stupanj heterogenosti turističke ponude proporcionalan stupnju razvijenosti gospodarstva i okruženja promatrane turističke destinacije.⁵

Neelastičnost turističke ponude podrazumijeva činjenicu da turistička ponuda ne može svoj kapacitet mijenjati ili prilagođavati trenutnoj turističkoj potražnji. Tu veliku ulogu igra vremenska dimenzija, jer kada se jednom turističko poduzeće pripremi za poslovanje za nadolazeću sezonu u jednoj godini, ono više u pravilu ne može mijenjati i prilagođavati svoj ukupni kapacitet prema zahtjevima turističke potražnje. Ukoliko se u međuvremenu, za vrijeme trajanja turističke sezone, ustanovi da su potrebne promjene ili prilagodbe, tada se one mogu izvršiti tek po završetku sezone i time pripremiti eventualno za iduću sezonu. Upravo kod turističkih destinacija sa sezonski vremenski ograničenim poslovanjem dovodi se do pitanja na koji način što povoljnije odrediti veličinu turističkog objekta, pa se tu uzimaju u obzir dvije različite metode, metoda vršnog i metoda prosječnog vršnog kapaciteta. Metoda vršnog kapaciteta podrazumijeva izjednačavanje moguće veličine potražnje, koja se očekuje u kratkom vremenu za vrijeme vrha glavne sezone, s ukupnim kapacitetom budućeg smještajnog objekta. Tom metodom se nastoji omogućiti prijam što većeg broja potencijalne turističke potražnje u novome smještajnom objektu, za razliku od metode prosječnog vršnog iskorištenja kapaciteta gdje se svjesno odbacuje mogućnost maksimalne turističke potražnje za vrijeme vrha glavne sezone, pa se određuje manji prihvatni kapacitet koji će sa sigurnošću bolje utjecati na godišnji stupanj iskorištenosti kapaciteta te istovremeno bitno utjecati na smanjenje visokih fiksnih troškova poslovanja hotela.⁶

Statičnost turističke ponude se odnosi na činjenicu da je turističku uslugu moguće koristiti isključivo na licu mjesta gdje se ona nudi. Turist mora napustiti svoje mjesto stalnog boravka i otići na putovanje u turističku destinaciju gdje se nalazi turistička ponuda kako bi mogao zadovoljiti svoje turističke želje i potrebe. Tu nije samo riječ o osnovnim smještajnim kapacitetima koji su fiksno vezani uz prostor na kojem su izgrađeni, već se radi i o brojnim kulturno-povijesnim spomenicima koji su specifični za pojedinu destinaciju i koji se mogu vidjeti isključivo u toj destinaciji i nigdje više na svijetu. Statičnost turističke ponude moguće je umanjiti aktivnom turističkom promocijom, upravo kako bi do sve većeg broja turističke potražnje došle informacije o onim turističkim lokalitetima koji su jedinstveni za pojedino područje i koji upravo zbog nedostatka promocije nisu dovoljno poznati svijetu.

⁵ Pirjevec, B.: op.cit., str. 108.

⁶ Ibid., str. 110.

Sezonski karakter turističke ponude odrednica je koja najviše obilježava i Hrvatsku kao turističku destinaciju. Sezonski karakter znači da se turistička ponuda u svim razdobljima godine ne koristi jednakim intenzitetom, pa tako nije niti moguće pružiti odgovarajuću turističku uslugu u svako doba godine. Glavna odrednica koja karakterizira pojedine sezone su klimatski uvjeti koji na našem području formiraju dvije glavne turističke sezone, ljetnu i zimsku sezonu. Upravo ti različiti klimatski uvjeti doveli su do formiranja različitih oblika turističke ponude te svi sudionici te ponude nastoje različitim aktivnostima i događajima produljiti sezonu djelovanja kako bi imali prihode od poslovanja tijekom cijele godine, jer u suprotnom oni ovise samo o stupnju popunjenosti turističkih kapaciteta za vrijeme sezone te o ekonomskim rezultatima koji su postignuti u tom razdoblju te s takvim rezultatima jedino im preostaje 'preživljavanje' do sljedeće sezone i to nažalost predstavlja sliku hrvatskog turizma. Postoji optimizam te se u hrvatski turizam počinje ulagati sve više kvalitete, unose se brojni noviteti, kreativnost oko turističke ponude je sve veća te ukoliko pratimo nekoliko zadnjih uzastopnih godina, možemo reći da se sezonski karakter polako, ali sigurno smanjuje te da glavna sezona počinje svake godine sve ranije, a završava kasnije. Ukoliko se kontinuirano nastavi s kvalitetnim ulaganjem u sadržaje turističke ponude, sezonski karakter za turizam Hrvatske vrlo brzo bi mogao postati strana riječ.

2.4. Pretpostavke za formiranje turističke ponude

Atraktivnost prostora

Da bi turistička ponuda bila uspješna, odnosno da bi se uopće mogla formirati potrebno je zadovoljiti četiri osnovna kriterija. Riječ je o četiri pretpostavke koje su veoma bitne u samom oblikovanju turističke ponude, a to su atraktivnost prostora, prometna dostupnost, izgrađeni receptivni kapaciteti te promocija u turizmu.⁷ Prvi uvjet koji treba biti ispunjen kako bi se turista motiviralo na posjet turističkoj destinaciji i kako bi se turist odlučio na turističko putovanje jest privlačnost, odnosno atraktivnost prostora. Atraktivnost prostora sa ekonomskog stajališta se može definirati kao sposobnost specifičnog elementa, ili kombinacije elemenata, turističke ponude u privlačenju većeg broja posjetitelja na određeno područje s ciljem ekonomske valorizacije.⁸ Riječ je najčešće o skupu različitih atraktivnih značajki koje su mnogim turističkim destinacijama diljem svijeta glavni razlog turističke posjete.

⁷ Pirjevec, B.: op.cit., str. 101.

⁸ Ibid., str. 102.

Mnogo je vrsta atrakcija, a najznačajnija njihova podjela je ona na dvije vrste atraktivnosti, a to su atraktivnost prirodnih resursa odnosno atraktivnost prostora te atraktivnost društvenih resursa, društvenih zbivanja i događanja.⁹ Atraktivnost prirodnih ili drugim nazivom biotropnih resursa predstavlja veliki broj prirodnih elemenata koji svojom jedinstvenošću i specifičnošću privlače različite profile turista te im istovremeno omogućavaju zadovoljenje turističko rekreativnih, društvenih i kulturnih potreba. Riječ je o atrakcijama koje su privlačne na nacionalnoj i svjetskoj razini zbog svoje prirodne ljepote i rijetkosti. Prirodni resursi mogu biti klimatski čimbenici gdje pogodna klima, visoka insolacija odnosno veliki broj sunčanih sati nekog područja, količina oborina i temperature zraka imaju pozitivan utjecaj na privlačenje i motiviranje turista za odlazak u turističku destinaciju. Prirodne resurse također čine i hidrografski čimbenici gdje su bitne karakteristike te svojstva mora i oceana, jezera, zatim ljekoviti termalni izvori, rijeke i ledenjaci. Oduvijek su odredišta koja se nalaze na vodi, uz obale mora ili jezera bila veoma turistički privlačna te i danas njihova atraktivnost pokreće najveći dio turističke potražnje na turističko putovanje. Veoma bitnu značajku prirodnih resursa čini flora i fauna nekog prostora. U današnje vrijeme u užurbanom gradskom načinu života velikom broju turista postaje veoma bitno da destinacija koju odluče posjetiti radi odmora i rekreacije bude bogata florom i faunom, jer upravo raznolikost vegetacije, bogatstvo šuma te divljina za njih predstavljaju mjesta koja odišu zdravim načinom života i nude im odmor i bijeg od svakodnevnice. Atraktivnost prostora dijelimo i na atraktivnost društvenih odnosno antropogenih resursa, a to čine svi oni resursi nastali ljudskim djelovanjem odnosno čovjekovim radom. Kako je napredovala civilizacija, pojavljivale su se nove tehnologije te je čovjek je kao kreativno biće stalno bio u potrazi za novim inovacijama i napretkom. Rezultat tog napornog čovjekovog rada su brojne građevine, sakralnog i profanog karaktera, amfiteatri, vелеbne palače i dvorci, urbane sredine sa svim funkcijama bitnim za čovjekov opstanak, posebna arhitektonska rješenja koja se i dan danas uspješno provode, a vелеbnim građevinama se nakon dugih povijesnih godina još uvijek mnogobrojni turisti dive.

Antropogene resurse čini i kulturno-povijesno nasljeđe kao što su mnogobrojni arheološki predmeti, spomenici, kulturna te umjetnička djela od najstarije povijesti pa sve do danas.¹⁰ Njihov značaj je veoma velik za današnju civilizaciju pa su tako mnogobrojna kulturna dobra zaštićena i čuvaju se na posebnim mjestima (muzejima, galerijama, knjižnicama, arhivima) jer je njihova povijesna vrijednost iznimno bogata i bitna čovječanstvu. Radi povećanja

⁹ Pirjevec, B.: op.cit., str. 102.

¹⁰ Ibid., str. 102.

turističkih sadržaja u urbanoj sredini čovjek je počeo graditi i zabavne parkove gdje je primjer poznati Disneyland, zabavne gradove kao što je primjerice Las Vegas, organizirati kulturne susrete različitih sadržaja kao što su opere, kazališne predstave, karnevali, koncerti, viteške igre, zatim čovjek organizira manifestacije sportskog karaktera gdje su veoma dobar primjer svjetski poznate Olimpijske igre.

Svi ti prirodni i antropogeni resursi veoma doprinose atraktivnošću nekog prostora, što je prostor bogatiji prirodnim i društvenim resursima ono ima i više sadržaja koja se mogu ponuditi turistu, a atraktivnost prostora upravo čini veoma bitan dio turističke ponude, jer atrakcija ima vrijednost da pokreće motivaciju za posjet. Stupanj atraktivnosti nekog prostora ovisi o mnogobrojnim čimbenicima gdje najveći utjecaj ima interes turističke potražnje, jer ne mora svako prirodno ili društveno dobro biti ujedno i turističko dobro, o tome odlučuje turistička potražnja. Stupanj atraktivnosti nekog prostora može se izmjeriti upravo pomoću turističke potražnje odnosno praćenjem broja turističkih dolazaka posjetitelja, dakle snaga privlačnosti atraktivnog prostora mjeri se brojem njegovih posjetitelja.¹¹ Međutim, sama atraktivnost turističke destinacije nije dovoljna za razvitak turizma određene destinacije, već tu postoje brojni drugi elementi ponude koji moraju biti ostvareni kako bi turisti mogli zadovoljiti svoje turističke želje i potrebe u odabranoj destinaciji. Tek ukoliko prostor posjeduje atraktivnu osnovu tada ono ima priliku uz druge elemente turističke ponude stvoriti i razvijati prepoznatljivost te privlačnost turističke destinacije.

Prometni sustav

Nakon što turista privuče atraktivnost određene turističke destinacije, sljedeća bitna značajka o kojoj on razmišlja je promet, odnosno kako i na koji način doći u odabranu destinaciju. Upravo zbog toga prometna dostupnost turističke destinacije veoma je bitna značajka turističke ponude gdje se najveći naglasak stavlja na kvalitetu i izgrađenost prometne infrastrukture. Hrvatska je turistička destinacija u kojoj se zbog njenog geoprometnog položaja najveći broj turističkih dolazaka realizira upravo cestovnim prijevoznim sredstvima, odnosno čak 80% turista u Republiku Hrvatsku dolazi vlastitim prijevoznim sredstvom. Upravo iz navedenog razloga za hrvatski turizam prioritet je rad na izgradnji i napretku kvalitetne prometne infrastrukture gdje je prvenstveno prioritet izgradnja brzih cesta i prometnica koje bi se vezale na europske cestovne turističke pravce koji su glavna cestovna ruta brojnim turistima središnje Europe. Prometna razvijenost zemlje uvelike ima utjecaj na

¹¹ Pirjevec, B.: op.cit., str. 103.

razinu kvalitete turističke ponude te zemlje. Obzirom na sve veći rast potražnje za putovanjem i turizmom, razvijaju se nove tehnologije koje će utjecati na napredak prometne djelatnosti, ali i na napredak održivog razvoja uzimajući u obzir da rast potražnje i putovanja uzrokuje sve veći rast prometa, prometne djelatnosti moraju se suočiti s mnogobrojnim pitanjima vezanim za budući razvoj turista, upravo zbog sve većeg onečišćenja okoliša te činjenice da se neki oblici prometnih sredstava nikad neće moći razviti na način da okolišu budu potpuno prihvatljive prilike. Zračnim prijevoznicima i dalje će biti potrebno gorivo, te će stvarati buku i zagađenje zračnog prostora, željeznice se mogu pokretati snagom struje, ali i dalje će koristiti nuklearnu energiju i fosilno gorivo od kojih se proizvodi struja. Pojedine zemlje uvode pravilnike o zabrani korištenja vozila sa starijim dizelskim pogonskim motorima kako bi se smanjilo zagađenje, ali i oni najnoviji automobili, iako u manjem omjeru, imaju štetan utjecaj na okoliš. Upravo zbog kompleksnosti ovakvog problema brojni stručnjaci i kreatori turističke ponude rade na razvijanju okolišu prijateljske razvojne prometne politike kojoj će se prometnici morati prilagoditi u bliskoj budućnosti, jer i prometna razvijenost i očuvan okoliš predstavljaju preduvjet za kvalitetnu turističku ponudu koja će motivirati turista na putovanje.

Receptivni kapaciteti

Veoma značajan udio u turističkoj ponudi imaju receptivni kapaciteti o kojima uvelike ovisi zadovoljenje turističkih potreba turista. Riječ je o najvećem i najvažnijem sektoru unutar turističkog gospodarstva na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Turisti odabiru smještajne kapacitete u destinaciji prema dodatnim uslugama koje su ga motivirale na dolazak u odabranu destinaciju, tako da je u razvoju turizma smještaj neophodna komponenta koja osigurava usluživanje posjetitelja koji nisu jednodnevni izletnici. Kvaliteta i raspon smještajnih kapaciteta turističke destinacije odraziti će se i na raspon posjetitelja iste. Receptivni kapaciteti imaju veliku ulogu u ekonomskom doprinosu turizma na lokalnoj i regionalnoj razini, oko 33% ukupne potrošnje turista na putovanju otpada na smještaj, što nije malen udio.¹² Turistu je veoma bitno da destinacija u koju putuje sadrži potrebne receptivne kapacitete, jer napušta svoj domicil i podrazumijeva se da u turističkoj destinaciji mora koristiti određene receptivne kapacitete.

S teorijskog stajališta receptivni kapaciteti se dijele na dvije skupine, na direktne i indirektno receptivne kapacitete.¹³ Direktne receptivne kapacitete čine oni objekti koji u najčešćim

¹² Pirjevec B.: op.cit., str. 104.

¹³ Ibid., str. 104.

slučajevima služe privremenim posjetiteljima određene turističke destinacije. Riječ je o objektima koji ostvaruju prihod na temelju izravne turističke potrošnje, a to su objekti ugostiteljstva odnosno hotelijerstva, restauraterstva i kavanarstva. Objekti smještaja se dijele na osnovne (hoteli, moteli, turistička naselja, pansioni) i komplementarne smještajne kapacitete (kampovi, kamp naselja, sobe u domaćinstvima, radnička i dječja odmarališta). Objekte prehrane i točenja pića čine restorani, fast-food restorani, pizzerie, konobe, pečenjarnice, snack-barovi, objekte točenja pića čine kavane, barovi, pubovi, klubovi, te objekti za zabavu i rekreaciju kao što su night barovi, dancing barovi i disco klubovi.¹⁴ Drugu skupinu čine indirektni receptivni kapaciteti, a oni čine one objekte čije se održavanje financira iz budžeta lokalne uprave i samouprave temeljem prikupljenog poreza od boravišnih pristojbi, lokalnih poreza, te raznih subvencija regionalne i državne uprave. U tu skupinu ubrajamo dvorce, muzeje, galerije, crkve i druge spomenike koji nisu pod koncesijom te javne objekte kao što su pošte, banke, kolodvori i sve javne površine poput parkova, botaničkih vrtova, perivoja i šetališta. Što je ponuda receptivnih kapaciteta nekog turističkog mjesta bogatija i raznolikija, veće su mogućnosti turističke valorizacije tog prostora.

Promocija u turizmu

Promocija predstavlja splet komunikacijskih aktivnosti koje brojne turističke organizacije poduzimaju kako bi utjecale na ciljane tržišne segmente o kojima ovisi njihova prodaja. Tu se na pozitivan način želi utjecati na potencijalne potrošače, privući ih i u najboljem svjetlu im prikazati turističku ponudu, gdje veoma bitnu ulogu ima razvijanje i stvaranje novih tržišnih kontakata. Promocija je komunikacijski proces koji povezuje turističku ponudu s tržištem turističke potražnje. Glavni cilj promocije je informiranje i/ili podsjećanje ljudi o proizvodima, uslugama, imidžu, idejama ili društvenoj uključenosti.¹⁵ Danas učinkovito komuniciranje s ciljanim tržištem postaje neizostavni dio svakog uspješnog poslovanja, a elementi promocije postali su sastavni dio društvenog i ekonomskog okruženja. Marketinšku komunikaciju čini skup svih elemenata organizacijskog marketinškog miksa koji potiču razmjenu informacija uspostavljanjem zajedničkoga značenja s potrošačima odnosno klijentima.¹⁶ Kako bi se postigli željeni marketinški ciljevi promocija kao svoje instrumente rabi različite promotivne tehnike koje nazivamo još promotivni miks. Tradicionalno promotivni miks uključuje četiri bitna promotivna elementa kao što su oglašavanje, osobna

¹⁴ Pirjevec B.: op.cit., str. 140.

¹⁵ Previšić J., Ozretić Došen Đ., Osnove marketinga, Adverta, Zagreb, 2007., str. 72.

¹⁶ Ibid., str. 80.

prodaja, unapređenje prodaje te publicitet ili odnose s javnošću, a obzirom da u novije vrijeme promocija obuhvaća sve više novih promotivnih elemenata pojedini autori tim elementima pridružuju još i direktni marketing te interaktivni i internetski marketing.¹⁷

Oglašavanje ima kao glavnu funkciju informiranje potencijalnih potrošača o proizvodu i poticanje potrošača na kupnju proizvoda na kojeg se promocija odnosi. Oglašavanje može imati i funkciju podsjećanja potrošača na određeni proizvod, a cilj oglašavanja može biti i prenošenje bitnih informacija o pojedinoj organizaciji ili o temama značajnim za tu organizaciju. Oglašavanje kao oblik promocije se najviše koristi iz razloga što najlakše dopire do široke javnosti. Oglašavanje najčešće uključuje masovne komunikacijske kanale kao što su razni mediji poput televizije, radija, časopisa i interneta. Upravo oglašavanje dodaje određenu vrijednost proizvodima i uslugama djelujući tako na potrošačevu percepciju na način da se uspješnim oglašavanjem stvara percepcija veće vrijednosti određenog proizvoda. No oglašavanje predstavlja samo jedan dio promotivnog miksa, a kako bi promocija određene turističke destinacije bila što uspješnija potrebno je u promociju uključiti i druge promotivne elemente što odmah dovodi do podizanja razine kvalitete promocije te destinacije.

Unapređenje prodaje bitan je element promotivnog miksa, a ono obuhvaća poduzimanje marketinških aktivnosti s ciljem poticanja brze akcije kupnje, odnosno s ciljem promoviranja trenutne prodaje određenoga proizvoda. Unapređenje prodaje može uključivati primjerice primjenu raznih kupona, ponudu besplatnih uzoraka, organiziranje nagradnih igara i slično, a sve radi animiranja potencijalnih potrošača, odnosno radi privlačenja njihovog interesa za određenim proizvodom ili uslugom koja mu se nudi. Unapređenje prodaje vrlo je važna značajka cjelokupnog marketinškog ulaganja te se najčešće rabi prilikom uvođenja novih proizvoda ili usluga na tržište, radi poticanje prodaje već postojećih proizvoda ili radi zadržavanja već postojećih potrošača s ciljem poticanja ponovne kupnje.

Osobna prodaja definira se kao oblik osobne komunikacije u sklopu koje prodavač surađuje s potencijalnim kupcima te pokušava namjeru njihove kupnje usmjeriti prema onim proizvodima i uslugama koje zastupa.¹⁸ Osnovna prednost osobne prodaje u usporedbi s ostalim elementima promotivnog miksa je to što osobna prodaja izaziva visoku razinu pozornosti potrošača upravo zbog izravnog kontakta, a takav odnos omogućava prodavaču da prilagodi poruku specifičnim potrebama i interesima kupca te takva komunikacija pruža

¹⁷ Previšić J., op.cit., str. 82.

¹⁸ Pirjevec B., Turizam- jučer, danas....., Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008., str. 107.

trenutačnu povratnu informaciju. Upravo iz navedenih razloga osobna prodaja ostvaruje veću učinkovitost od ostalih promotivnih elemenata.

Odnosi s javnošću su funkcija menadžmenta bitna u definiranju organizacijskih ciljeva radi poticanja organizacijskih promjena. Odnosi s javnošću čine izravnu komunikaciju sa svim značajnim javnostima unutar i van poduzeća te predstavljaju širi pojam od publiciteta obzirom da je njihova zadaća uspostavljanje i održavanje pozitivnoga imidža organizacije među njenim javnostima. Publicitet predstavlja neosobnu komunikaciju masovnim putem, gdje ga od oglašavanja razlikuje to što ga izravno ne financira subjekt o kojem u sklopu publiciteta radi, već se publicitet najčešće ostvaruje u obliku novinskih članaka o proizvodima ili uslugama određene organizacije.

Direktni marketing čini sustav marketinga pomoću kojeg se izravno komunicira s ciljanim tržištem i to putem telefonskog razgovora, poštom ili osobnim kontaktom. Tako da instrumenti direktnog marketinga obuhvaćaju zapravo direktnu poštu, izravnu prodaju, telemarketing, katalošku prodaju i slično.

Interaktivni i internetski marketing predstavljaju vrstu promotivnog miksa koja omogućava dvosmjerni protok informacija koji omogućuje korisnicima da trenutačno prilagode sadržaj informacija koje primaju, na način da primaju i mijenjaju informacije, postavljaju pitanja, odgovaraju na pitanja te odlučuju o provođenju same kupnje.

3. O NACIONALNOM PARKU PLITVIČKA JEZERA

Nacionalni park Plitvička jezera zasigurno je jedno od najposjećenijih mjesta u Hrvatskoj, a razlog je njegova iznimna privlačnost hidrografskih resursa koje posjeduje, kao i bogatih biogeografskih resursa u pogledu flore i faune, što kod posjetitelja predstavlja atraktivnost velikog značenja. U narednim poglavljima uvodi se u tematiku Nacionalnog parka sa svim njegovim obilježjima i karakteristikama te se definira prostorno geografski položaj ovog prirodnog fenomena.

3.1. Opći podaci o Nacionalnom parku Plitvička jezera

Plitvička jezera zbog veoma očuvanih prirodnih resursa jedinstvenih u Hrvatskoj, ali i u svijetu, proglašena su Nacionalnim parkom 1949. godine.¹⁹ Iznimna važnost zaštite ovog prirodnog fenomena uočena je još davne 1926. od strane veoma uglednog hrvatskog akademika Ive Pevaleka, za vrijeme njegovog proučavanja fenomena sedre i njezinog nastajanja. Plitvička jezera su najstariji i najveći Nacionalni park u Republici Hrvatskoj, a godine 1979. dobila su i međunarodno priznanje uvrštavanjem na UNESCO-ov popis svjetske prirodne baštine. Jedinstvenost netaknute prirode i životinja koja su u istoj stvorila svoja staništa, obogaćuje taj prirodni rezervat te su kreativno istaknuta i na samom logotipu Nacionalnog parka gdje su prikazani slapovi i jezera koji predstavljaju najvažniji prirodni resurs zbog kojeg su Plitvička jezera i dobila svjetsko priznanje te prikaz medvjeda i šume koji predstavljaju raznolikost kao i jedinstvo flore i faune, čija važnost veoma doprinosi upravo toj jedinstvenosti jednog od najpoznatijeg hrvatskog fenomena.

Slika 1. Logotip Nacionalnog parka Plitvička jezera

Izvor: Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (01.07.2019.)

¹⁹ Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera Nacionalnim parkom (NN29/49, 13/97)

Nacionalnim parkom upravlja Javna ustanova, a osnivač iste je Republika Hrvatska, dok osnivačka prava i dužnosti u ime Republike Hrvatske obavlja središnje tijelo državne uprave nadležno za zaštitu prirode.²⁰ Javnom ustanovom upravlja Javno vijeće koje se sastoji od 5 članova koje imenuje Ministar, dok jednog člana biraju radnici iz svojih redova prema propisima kojima se uređuju radni odnosi.²¹ Zadatak Javnog vijeća je donošenje statuta Javne ustanove Nacionalnog parka Plitvička jezera kao i plan upravljanja, zatim zadaci upravljanja na godišnjoj razini te donošenje ostalih pravilnika bitnih za uspješno poslovanje i provedbu pravnih odredbi Javne ustanove. Poslovanje Javne ustanove te njen rad određuje ravnatelj Nacionalnog parka kojeg imenuje nadležni Ministar. Sredstva za rad i obavljanje djelatnosti unutar Javne ustanove ostvaruju se iz prihoda i naknada, gdje najveći udio upravo ima prihod od ulaznica, prodaje autohtonih proizvoda i usluga karakterističnih za područje te pružanja raznih ugostiteljsko turističkih usluga.²²

3.2. Geografski položaj i prostorne značajke

Nacionalni park Plitvička jezera administrativno pripada području Općine Plitvička jezera. Najveći dio odnosno gotovo polovicu područja čini zaštićeno područje Nacionalnog parka te je upravo iz tog razloga pripada području od posebnog državnog interesa. Općina Plitvička jezera dio su Ličko-senjske županije, koja s površinom od 5.350,50 km² čini najveću županiju Republike Hrvatske, a nažalost zbog svog veoma brdovitog prostora odnosno nepravilne terenske konfiguracije i nepovoljne klime (snažni vjetrovi) čini i najslabije naseljenu županiju. Županija graniči s Primorsko-goranskom županijom na sjeverozapadu, Karlovačkom županijom na sjeveru, Zadarskom županijom na jugu i jugoistoku i Bosnom i Hercegovinom na istoku. Najveći dio površine zauzimaju južni dijelovi planina Male Kapele i sjeverni Plješivice s gorama Mrsinj na jugoistoku i Medvedjak na sjeveru.²³ Općina Plitvička jezera čini jednu od dvanaest jedinica lokalne samouprave na prostoru Ličko-senjske županije. Smještena u sjeveroistočnom dijelu Ličko-senjske županije, a čini ju 41 naselje. Površina Općine Plitvička jezera iznosi 469,70 km², što pripada ukupno 8,78% površine Ličko-senjske županije.²⁴

²⁰ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr, 2018. (24.05.2019.)

²¹ Ibid.

²² Plan upravljanja NP Plitvička jezera, Ministarstv kulture RH, Plitvička jezera, www.NPplitvice-plan-upravljanja.hr, 2007. (24.05.2019.)

²³ Izvješće o stanju u prostoru Općine Plitvička Jezera za razdoblje 2006.-2014. godine, str. 28.

²⁴ Bilen, M., Bučar, K., Osnove turističke geografije, Mikrorad, Zagreb, 2004, str. 117.

Kako je jedan od glavnih motiva ovog završnog rada upravo Nacionalni park Plitvička jezera i njega će se pobliže prostorno definirati. Kao dio koji čini prostor Općine Plitvička jezera, smješten je u srcu Gorske Hrvatske, na granici Like, Kordunske zaravni i Ogulinskoplašćanske udoline, između velikih masiva Male Kapele na sjeverozapadu te Ličke Plješivice na jugoistoku, na nadmorskoj visini od 600 m n/v.²⁵

Karta 1. Položaj Nacionalnog parka Plitvička jezera u Republici Hrvatskoj

Izvor: Parkovi Hrvatske, www.parkovihrvatske.hr (01.07.2019.)

S administrativnog gledišta najveći dio Nacionalnog parka Plitvička jezera (91%) nalazi na području općina Plitvička Jezera i Vrhovine, unutar Ličko-senjske županije, dok manjim dijelom (svega 9%) zauzima područje općine Rakovica i Saborsko, unutar Karlovačke županije. Površina Nacionalnog parka iznosi 29.630 ha (296 km²) i obuhvaća cijelo područje sliva Plitvičkih jezera.

²⁵ Najviši vrh Male Kapele na području samog Parka je Seliški vrh na 1279 m n/v. U dijelu masiva Ličke Plješivice neposredno uz Park, najviši je vrh Gola Plješivica na 1646 m n/v.

4. TURISTIČKA PONUDA NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA

Za Nacionalni park Plitvička jezera možemo reći da ima veoma dobro razvijenu turističku ponudu obzirom da posjeduje veoma atraktivan prirodni resurs, dobru prometnu povezanost, razvijene smještajne kapacitete te održava kvalitetnu promociju u turizmu, pa se tako u sljedećim poglavljima analiziraju osnovne pretpostavke potrebne za razvoj kvalitetne turističke ponude prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera.

4.1. Atraktivnost prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera

U narednim poglavljima definira se pojam turističke ponude u Nacionalnom parku Plitvička jezera s aspekta atraktivnosti resursa gdje ističemo prirodne resurse u pogledu bogato očuvanih vodenih ekosustava, jedinstvenosti sedrenih barijera kao i bogatstvo flore i faune tog područja. Navode se i antropogeni resursi koji doprinose iznimnom bogatstvu materijalne i nematerijalne kulturne baštine ovoga kraja.

4.1.1. Prirodni resursi

Područje Nacionalnog parka Plitvička jezera pripada jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu, sa specifičnim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama, a iznimnu vrijednost posjeduju biogeografski elementi u pogledu flore i faune koje nastanjuje ovo prirodno područje. U nastavku slijede obilježja i resursi uz kratak opis, koji ovaj prostor čine upravo jedinstvenim u svijetu.

Geološka obilježja

Proces nastanka Plitvičkih jezera čine ovaj prirodan fenomen poznat po jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu, sa jedinstvenim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama. Cijelim područjem Parka prevladava međuodnos vapnenca i dolomita²⁶. Specifičan geološki nastanak karbonatnih stijena omogućio je zadržavanje vode na dolomitnim stijenama te su tim procesom nastala Gornja jezera²⁷, dok su postupkom

²⁶ Dolomit, kalcijev magnezijev karbonat, sličan vapnencu, obično je bijele boje, glavni je sastojak istoimenih stijena koje zajedno s vapnencem izgrađuju stijene odnosno cijele planine.

²⁷ Gornja jezera čini 12 jezera: Kozjak (82 ha), Prošćansko (68 ha), Galovac (2 ha), Gradinsko jezero, Ciganovac, Okrugljak, Veliko jezero, Malo jezero, Batinovac, Burgeti, Vir, Milino jezero.

urezivanja vapnenačkih naslaga kredne starosti u kanjonu, nastala Donja jezera²⁸ i kanjon rijeke Korane.

Gornja jezera čini 12 jezera, nastalih na dolomitima te su ujedno razvedenija i prostornim obuhvatom veća u odnosu na Donja jezera. Među Gornjim jezerima nalaze se dva najveća jezera Nacionalnog parka, Kozjak i Prošćansko jezero.

Donja jezera čine preostala četiri jezera koja su formirana u vapnenačkom kanjonu te ih karakteriziraju puno strmije obale u odnosu na blagi obalni prostor Gornjih jezera. Dakle Nacionalni park Plitvička jezera čini ukupno 16 jezera međusobno povezanih kaskadama i slapovima koji su nastali dugotrajnim procesom taloženja i nastajanja sedre²⁹ i sedrenih barijera. Najveću ulogu u nastajanju sedre imaju alge i mahovine koje pod utjecajem fizikalno-kemijskog svojstva vode rijeke Korane stvaraju sedrene barijere koje stvaraju manje i veće slapove koji u konačnici i oblikuju postojeći jedinstveni raznoliki prostorni izgled Nacionalnog parka Plitvička jezera.

Proces osedranja je iznimno kompleksan i do danas znanstvenici ga nisu uspjeli u potpunosti razjasniti, no jedno je sigurno a to je da su vode Plitvičkih jezera obogaćene otopljenim kalcijevim karbonatom te da na kaskadama i sedrenim barijerama, dolazi do njegova izlučivanja u obliku sitnih kristala koji se talože. Tom procesu potpomažu sedrotvorne mahovine koje rastu na barijerama, te na njima razvijene modrozeleno alge (Cyanobacteria), alge kremenjašice (Diatomeae) i ostali mikroorganizmi.³⁰ Svi oni zajedno svojim međudjelovanjem sudjeluju u stvaranju prekrasnih slapova prepoznatljivih diljem svijeta. Sam proces stvaranja sedre veoma je osjetljiv na promjenu Ph i temperature, kao i na koncentraciju otopljenog organskog ugljika. Stalno i neprekinuto stvaranje fitogene sedre, koju oblikuje i stvara bilje, na Plitvičkim jezerima prirodni je i osnovni fenomen Nacionalnog parka te uvjet za njihov opstanak.

Hidrološka obilježja

U vidu hidrološkog aspekta, Plitvička jezera pripadaju slivu rijeke Dunava odnosno crnomorskom slivu, u graničnom području prema slivu Jadranskog mora, s razvodnicom koja prolazi Parkom u području Babinog potoka. Cijeli sliv Plitvičkih jezera nalazi se unutar

²⁸ Donja jezera su Milanovac (2 ha), Kaluđerovac (2 ha), Gavanovac te Novakovića brod.

²⁹ Sedra je šupljikava, porozna stijena koja nastaje taloženjem u vodi otopljenog kalcijevog karbonata uz pomoć bakterija, algi i mahovina.

³⁰ Horvatinčić, N., Starost sedre Plitvičkih jezera, Zagreb 1999., str. 22.

granica Nacionalnog Parka, uz izuzetak manjih površina u planinskom području Male Kapele. Površinske vode zauzimaju oko 1% površine Nacionalnog parka s ukupnim volumenom od 22,95 milijuna m³ vode.³¹ Te površinske vodene pojave čine već spomenuta kaskadno formirana jezera različitih veličina, nastala biodinamičkim procesom rasta sedrenih barijera.

Klima

Klima kao prirodan resurs veoma je bitan faktor koji doprinosi privlačnosti nekog prostora. Nacionalni park Plitvička jezera karakterizira prijelazni tip klime između kontinentalne i primorske, gdje su ljeta duga i topla s velikim brojem sunčanih sati, dok su zime oštre i hladne te veoma obilate snijegom. Na prostoru Nacionalnog parka prevladava umjereno topla vlažna klima s toplim ljetom dok samo područja iznad 1200 m n/v imaju vlažnu snježno-šumsku klimu. Nacionalni park je posebno je prekrasan u svakom godišnjem dobu, a zimi pogotovo stvara poseban doživljaj zbog velikih ledenih sigi i zamrznutih slapova koji mnogi posjetitelji poistovjećuju s ugođajem ledenog kraljevstva.

Proljeće počinje dosta kasno te iako počinje sa lijepim sunčanim razdobljima, velik broj dana za vrijeme proljeća obiluje i kišom. Jesen je kratka te također kišovita te obično već u mjesecu studenom prelazi u zimu. Najhladniji mjesec je siječanj gdje je prosječna dnevna temperatura -3°C. Kišovitih razdoblja najviše ima u studenom (prosječno 200 mm), a najmanje u veljači kada padne svega 80 mm kiše.³²

Na području Parka prevladavaju vjetrovi više karakteristični kontinentalnom utjecaju te najvećim dijelom vjetrovi pušu iz smjera sjeveroistoka i to pretežito zimi i u proljeće, a primorski utjecaj Mediterana očituje se u vjetru iz smjera jugozapada, uglavnom ljeti. Razdoblja bez vjetra veoma su rijetka. Kako na području Nacionalnog parka nije postojala nikakva evidencija kao i sustavno praćenje temperature zraka u razdobljima prije 1980-ih godina, riječ je o veoma kratkom periodu za vrijeme kojega su bilježene klimatske promjene i temperaturne oscilacije pa tako nisu relevantni zaključci o utjecaju globalnog zatopljenja na ekosustave Plitvičkih jezera. Ipak rezultati sustavnog promatranja klimatskih utjecaja i promjena u periodu od 1986. do 2014. godine uočen je trend porasta temperature zraka prosječno 0,06 °C godišnje, što na neki način odgovara globalnim trendovima koji upozoravaju o klimatskim promjenama u svijetu, kao i prateći trend porasta temperatura

³¹ Brnek-Kostić, A., Prirodni fenomen Plitvičkih jezera, Zagreb, 1979., str. 78.

³² Državni hidrometeorološki zavod, www.meteo.hr (29.05.2019.)

površinskih voda od prosječno 0,04 – 0,06 °C godišnje za izvorišta te 0,1 – 0,25 °C za jezerski sustav.³³

Flora

Bogati i raskošni slapovi nisu jedini prirodni resurs koji iznimno obogaćuje ovo zaštićeno prirodno područje. Vrijednost Plitvičkih jezera prepoznata je i po jedinstvenoj simbiozi geološkog i hidrološkog krša uklopljenog u netaknuti šumski kraj. Bogata šumska staništa okružuju sama jezera te tu posebno ističemo malenu prašumu planinskog lanca Dinarida zvanu "Čorkova uvala" koja je proglašena vrijednim prirodnim rezervatom zbog bogate očuvane šume bukve i jele, jedne od najstarijih i najočuvanijih šumskih zajednica na području Republike Hrvatske.

Čorkovu uvalu čini površina od 84 hektara i u rasponu nadmorske visine od 860 do 1028 metara susreću se sve faze razvoja prašume, uz naglašeno prisutne faze starenja i raspadanja.³⁴ Pojedina stara stabla jele, smreke i bukve dostižu veoma impresivne i zadivljujuće dimenzije. Po svojoj strukturi i specifičnosti, Čorkova uvala svrstava se u sekundarnu prašumu s tek povremenim ljudskim utjecajem te je kao takva 1965. godine proglašena posebnim rezervatom šumske vegetacije.³⁵

Nacionalni park obiluje i veoma bogatim vrstama biljnoga svijeta, pa tako u samom Parku razlikujemo oko 1.400 biljnih vrsta, među kojima nalazimo i veliki broj endema³⁶. Udio endema u flori Parka iznosi oko 1,7 % te iako je na prvu riječ o malenom postotku, ti endemi predstavljaju veliko bogatstvo flore obzirom na zastupljenost niza zanimljivih vrsta kao što su livadni procjepak „*Chouardia litardierei*“, hrvatski karanfil „*Dianthus giganteus*“, krški kukurijek „*Helleborus multifidus*“, ružičasta rusomača „*Chardamine chelidonia*“.³⁷ Jedne od najpoznatijih biljnih vrsta koje jedino možemo pronaći na području Nacionalnog parka Plitvička jezera su „Zlatna jezičnica“ koja se nalazi na 650 metara nadmorske visine te „Dimak“ koji je dio posebne travnjačke vegetacije. Udio strogo zaštićenih vrsta i podvrsta u flori Parka je iznosi 5 %, a značajna je i zastupljenost velikog broja orhideja sa čak više od 60

³³ Državni hidrometeorološki zavod, www.meteo.hr (29.05.2019.)

³⁴ Plan upravljanja NP Plitvička jezera, Ministarstv kulture RH, Plitvička jezera, [www. NPplitvice-plan-upravljanja.hr](http://www.NPplitvice-plan-upravljanja.hr), 2007. (29.05.2019.)

³⁵ Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, NN 15/18)

³⁶ Endemi, biljne i životinjske svojte (podvrste, vrste, rodovi, porodice) rasprostranjene na geografski ograničenom području (*areal*), Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr> (02.06.2019.)

³⁷ Marković, D., Crveni popis ugroženih biljaka i životinja Hrvatske, Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb 2004., str. 138.

vrsta.³⁸ Ove spomenute prirodne vrste predstavljaju samo mali dio bogatstva koje Nacionalni park čini te upravo zbog te jedinstvenosti Nacionalni park Plitvička jezera dio je Botanički važnog područja zvanog IPA³⁹ kao područje koje pokazuje izvanredno botaničko bogatstvo, sadržava izniman sastav rijetkih, ugroženih i endemičnih svojta te vegetacije visokog botaničkog značenja. IPA područje nešto je veće od samog Nacionalnog parka te obuhvaća i sjeverozapadni dio Ličke Plješivice te područje od Vrela Koreničkog do Bjelopolja na jugoistoku.⁴⁰

Fauna

Životinjski svijet Nacionalnog parka je veoma raznolik i bogat. Park je stanište obitavanja jednih od najvećih europskih zvijeri kao što su veliki smeđi medvjed, vuk, ris i divlja mačka. Osim toga u Parku nalazimo brojne rijetke i ugrožene vrste. Tu posebno pripadaju veliki sisavci kao medvjed „*Ursus arctos*“, vuk „*Canis lupus*“ i ris „*Lynx lynx*“. Među skupinama ptica posebno se ističu djetlovke, sove, ptice grabljivice i sjenice koje su pokazatelj očuvanosti i kvalitete šumskih staništa. U samom Nacionalnom parku obitava veliki broj životinjskih endemskih vrsta kao što su alpski vodenjak, crni daždevnjak, patuljasti i prugasti mali miš te mali brkati šišmiš koji je prvi put otkriven upravo u Hrvatskoj.⁴¹

Dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je 9 vrsta riba od čega 4 autohtone domaće vrste kao što su potočna pastrva „*Salmo trutta*“ i primorski pijor „*Phoxinus lumaireul*“⁴². Od alohtonih vrsta zabilježena je kalifornijska pastrva „*Oncorhynchus mykiss*“, zlatovčica „*Scardinius erythrophthalmus*“, klen „*Leuciscus cephalus*“, crvenperka „*Scardinius erythrophthalmus*“ i štika „*Esox lucius*“. Dio alohtonih vrsta unesen je poribljavanjem (kalifornijska pastrva 1935. i zlatovčica 1963.) ili kao živi mamac (klen i crvenperka). Sve do 1990-ih u plitvičkim vodama bio je dozvoljen ribolov.⁴³

³⁸ Marković, D.: op.cit., str. 139.

³⁹ IPA - Important Plant Area, je program čiji je cilj identificirati i zaštititi mrežu najboljih mjesta za očuvanje biljaka diljem Europe i ostatka svijeta, koristeći svoje dosljedne kriterije. Ciljevi su razumijevanje i dokumentiranje raznolikosti biljaka; očuvanje raznolikosti biljaka; održivo korištenje biljne raznolikosti; promicanje obrazovanja i svijesti o raznolikosti biljaka; i izgradnja kapaciteta za očuvanje raznolikosti bilja (Planta Europa, Plantlife International 2002).

⁴⁰ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr, 2018. (02.06.2019.)

⁴¹ Brnek-Kostić, A.: Prirodni fenomen Plitvičkih jezera, Zagreb, 1979., str. 28.

⁴² Široko je rasprostranjena riba iz porodice šarana (lat. Cyprinidae). Poznata je i po nazivima zelenak ili pisanec.

⁴³ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr, 2018. (02.06.2019.)

Vodena staništa Parka važno su stanište za dvije ugrožene i strogo zaštićene vrste deseteronožnih rakova, odnosno potočnog raka ili raka kamenjara te riječnog ili plemenitog raka. Među kukcima najveću pozornost ima skupina leptira gdje je dosadašnjim istraživanjem utvrđeno oko 90 vrsta danjih leptira, s tim da broj može biti samo veći zbog još nedovoljne istraženosti livadnih i rubnih šumskih staništa. Također je utvrđeno oko 350 vrsta noćnih leptira.

Nacionalni park Plitvička jezera vrvi od životinjskog svijeta no po pitanju istraženosti te faune još uvijek postoje brojni nedostaci. Kralježnjaci su sa preko 250 vrsta dosada relativno dobro istraženi, dok fauna beskralježnjaka, koja je i znatno brojnija, je slabo istražena te se većina dostupnih podataka odnosi na skupine viših rakova, vodenih kukaca, leptira i kornjaša, dok su ostale skupine veoma slabo istražene.

Brojni znanstvenici, biolozi i ekolozi su prepoznali upravo Nacionalni park Plitvička jezera kao veliki potencijal za svoja istraživanja te mnogi provode svoje vrijeme istražujući upravo te neotkrivene i sabije poznate vrste nastojeći doprinijeti bogatstvu saznanja o prirodnim vrstama Parka kao i pronaći nešto jedinstveno i to prikazati cijelome svijetu, jer upravo zbog razvijena šumska staništa i vegetacija pogoduje razvoju raznolikog životinjskog svijeta te su zaista rijetka mjesta u Hrvatskoj, ali i u svijetu gdje na jednom, možemo reći uskom, ograničenom prostoru, poput Nacionalnog parka Plitvička jezera nalazimo toliko rijetkih, zaštićenih i mnogobrojnih vrsta.

4.1.2. Društveni resursi

Zbog bogatog krajobraza, velebnih šuma i čistih jezera, te raznolike flore i faune, prostor Nacionalnog parka Plitvička jezera te njegovog šireg područja bio je nastanjen čovjekovim životom još od prapovijesnog doba sve do danas.

U prapovijesno doba na ovom području su živjeli pripadnici ilirskog plemena Japoda u razdoblju od 12. do 1. stoljeća prije Krista kada dolaze pod rimsku vlast. Japodi su gradili naselja na uzvisinama radi lakše obrane i kontrole puteva, a najviše su se bavili stočarstvom. Dolaskom Rimljana doseljavaju se i novi stanovnici, stvaraju se nova naselja, a Japodi se uključuju u gospodarski i politički život urbanih sredina.⁴⁴

⁴⁴ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (05.06.2019.)

Nakon perioda rimskog carstva slijedi naseljavanje Slavena u 7. stoljeću te se doseljeni Hrvati miješaju sa romaniziranim Japodima i ostalim stanovništvom gradeći srednjovjekovne utvrde na mjestima prapovijesnih gradina. Od srednjovjekovnih utvrda tu se posebno ističe Mrsinj grad izgrađen na najvišoj nadmorskoj visini od svih utvrda u Lici i Krbavi. Postojalo je i nekoliko ostalih manjih ili većih utvrda koje su se gradile prvenstveno radi kontrole prometnice od Vrela prema Otočcu. Krajem 14. stoljeća dolazi do prvih turskih provala na ova područja, a u daljnjem periodu stalnog ratovanja dolazi do raseljavanja i pustošenja ovih krajeva. Tek krajem 17. stoljeća dolazi do oslobođanja područja Like od Turaka, a nakon mira u Sremskim Karlovcima 1699. ovo se područje od 1712. nalazi u sastavu Vojne Krajine.⁴⁵ Habsburška Monarhija i Osmansko Carstvo još su nekoliko puta ratovali da bi se Svištovskim mirom 1791. definirala granica ova dva carstva, što je značajno jer su tada definirane granice Hrvatske na ovom području, a u sastav monarhije ušlo je područje Cetingrada, Drežnik Grada, Plitvičkog kraja i još nekih mjesta u Lici.⁴⁶

Unatoč velikom broju arheoloških lokaliteta, oni do danas nisu značajnije istraživani niti prezentirani u turističke svrhe pa se za njihovo postojanje veoma slabo zna. Među najbolje istraženima je gradina Krčingrad (poznata i po nazivu gradina Kozjak) koja se nalazi na poluotoku između jezera Kozjak i Gradinskog jezera. Nakon stotinjak godina 2008. i 2009. godine gotovo u cijelosti je otkopana i istražena trokutasta branič kula. Kula ima oblik istostraničnog trokuta, a dužina svake vanjske stranice je 16 m. Pretpostavlja se da je kula izgrađena tijekom 13. stoljeća za knezove Baboniće, a predstavlja rijedak primjer srednjovjekovne arhitekture jer se ovakav oblik kule pojavljuje još samo na 3 mjesta u Europi (u Sloveniji, Slovačkoj i Mađarskoj).⁴⁷

Prvi smještajni objekt izgrađen na području Plitvica je „Turistička kuća“ izgrađena 1862. godine na području Velike Poljane. Bio je to drveni objekt kvadratnog tlocrta namijenjen smještaju 12-15 putnika sa mogućnošću posluživanja hrane. Samom izgradnjom 'Turističke kuće' započinje razvoj turizma, odnosno izgradnja motivirana pružanjem turističkih usluga. Najveći udio u motivaciji razvoja turizma imalo je tadašnje Društvo za uređenje i poljepšavanje Plitvičkih jezera i okolice, koje je uz pomoć utjecajnih građana Hrvatske, predvodio sve razvojne procese na prostoru Nacionalnog parka. Već tri godine nakon osnivanja, Društvo je na Velikoj Poljani izgradilo i prvi pravi hotel s 28 soba na Plitvičkim

⁴⁵ NP Plitvička jezera, Plitvička jezera Nacionalni park, Zagreb, 1958., str. 44.

⁴⁶ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (05.06.2019.)

⁴⁷ Ibid.

jezerima , a nakon toga potaknuta je i daljnja gradnja niza vila i pansiona širom područja Parka.⁴⁸

Hotel Plitvice imao je 40 soba te je mogao primiti do 80 gostiju u trenutku kada je izgorio u požaru 1939. godine, bilo je planova da se odmah napravi novi, veći hotel no to je prekinuo početak Drugog svjetskog rata. Nažalost, zbog dva svjetska rata i korištenja pretežito drveta kao osnovnog građevnog materijala za izgradnju turističkih objekata, ništa od ovih arhitektonskih djela nije ostalo sačuvano kako bi se sada moglo turistički valorizirati kroz povijesno-edukativnu funkciju prošlosti područja Nacionalnog parka Plitvička jezera.

Novoizgrađeni Hotel Plitvice projektirao je arhitekt Marijan Haberle sa suradnicima, a građen je od 1954. do 1958. na prostoru Velike Poljane. Hotel je tlocrtno koncipiran u obliku slova T sa više etaža, a sastoji se od hotelsko smještajnog dijela i izletničko gospodarskog dijela koji su povezani u cjelinu. Oblik hotela prati konfiguraciju terena te je tako svojim oblikom i zdanjem maksimalno uklopljen u šumski okoliš koji ga okružuje. Hotel je zaštićeno kulturno dobro i najbolje ostvarenje hrvatske arhitekture u poslijeratnim godinama nakon 2. svjetskog rata.⁴⁹

Od samog početka stvaranja svijesti o atraktivnosti prostora Plitvičkih jezera te samom spoznajom o mogućnosti veoma bogate i kvalitetne turističke valorizacije ovog prirodno zaštićenog područja, divlja bespravna gradnja na području Parka te zaštita tog istog prirodnog resursa, pronašli su se u sukobu. Naime ljudi su od samih početaka pokušavali na svoj način privući sve veći broj turista te od istih zaraditi svoj kruh, pa je tako u nekoliko trenutka njihova gradnja bez premca mnogo puta ugrožavala ovaj vrijedan svjetski poznati resurs. Prevelika valorizacija, gradnja smještajnih turističkih objekata stalno su privlačila pažnju stručnjaka iz zaštite prirode koji se bore za stav da se na Plitvičkim jezerima ne smiju remetiti prirodni procesi te da ih je potrebno u što većoj mjeri zaštititi od utjecaja čovjeka. Već tada arhitekti te brojni projektanti krenuli su raditi planove o održivim naseljima za 20 000 ljudi, te hotelima, turističkim naseljima i hidrocentralama. Arhitekt Zdenko Stržić izradio je prostorni plan 1948. Pod nazivom „Regulaciona osnova Plitvičkih jezera“ u kojem je dosta uspješno napravio kompromis između zaštite prirode i gradnje potrebne turističke infrastrukture. U tom radu predlaže se gradnja prizemnih i jednokatnih zgrada koje moraju biti prilagođene reljefu

⁴⁸ NP Plitvička jezera, Plitvička jezera: Nacionalno dobro Hrvatske-svjetska baština, HAZU, Zagreb, 1994.

⁴⁹ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (05.06.2019.)

terena te se ne smiju isticati u okolini, odnosno te građevine moraju se na što bolji način uklopiti u već postojeći prirodni kraj.

U skladu s time, isti je arhitekt projektirao i restoran Kozjak, izgrađen 1949. godine na prostoru Velike Poljane. Riječ je o dosta niskoj građevini, dobro uklopljenoj u teren sa terasom okrenutom prema jezeru Kozjak, a građena je od tradicionalnih materijala ovog kraja (kamena i drveta). Gradnja tog restorana pravi je odraz svega kako treba i biti odnosno kako je navedeno u prostornom održivom planu. Nažalost kao i ostale građevine toga doba i ova je restoran utjecajem Domovinskog rata oštećen te nikad više nije bio obnovljen unatoč brojnim idejama rekonstrukcije restorana u izvorni prvotni oblik. Upravo zbog svoje povijesti, restoran Kozjak je zaštićeno kulturno dobro prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera.

Zaštićeno kulturno dobro su i dvije lugarnice, lugarnica Čorkova uvala te lugarnica Prijeboj. Najbolje je očuvana lugarnica u Čorkovoj uvali, dok je druga nažalost u ruševnom stanju od razdoblja rata. Lugarnicu Čorkova uvala projektirao arhitekt Ivan Vitić i lugarnica Prijeboj Zvonimir Marohnić. Radi se o objektima sa podrumom te stambenim i poslovnim prostorima u prizemlju, za gradnju su korišteni tradicionalni materijali kamen i drvo. Za lugarnicu u Čorkovoj uvali izrađen je projekt rekonstrukcije te bi ona trebala biti rekonstruirana zadržavajući osnovni oblik, ali sa nešto drugačijim rasporedom prostorija unutar lugarnice.⁵⁰

U naselju Mukinje 1954. godine prema projektu Lavoslava Horvata izgrađene su 4 stambene kuće za smještaj djelatnika nacionalnog parka. Kuće su izgrađene na najvišem dijelu naselja kao prizemnice sa strmim dvostrešnim krovom tako da su dva stana bila u prizemlju, a dva u potkrovlju. Također se kao materijal gradnje koristi kombinacija kamena i drva. Sve 4 kuće su zaštićeno kulturno dobro.⁵¹

Od posebnih kulturnih dobara nalazimo još u selu Korana na sjevernom rubu granice Nacionalnog parka Plitvička jezera, mlin i pilanu na vodeni pogon koji predstavljaju rijetke primjere sačuvanog narodnog graditeljstva i iskorištavanja energetskeg potencijala vode.

Veliki značaj ima Hidroelektrana Burget smještena u pećini pokraj jezera Burget. Izgrađena je 1936. godine za opskrbu strujom Hotela Plitvice. Nažalost zbog devastiranosti hidrocentrala

⁵⁰ Registar kulturnih dobara RH, www.min-kulture.hr (05.06.2019.)

⁵¹ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (05.06.2019.)

nije u funkciji niti otvorena za posjetitelje no ona predstavlja značajno zaštićeno kulturno dobro jer pokazuje vrijedan primjer industrijske arhitekture prve polovice 20. stoljeća.⁵²

Na području Nacionalnog parka Plitvička jezera nalazi se nekoliko sela u kojima se mogu vidjeti primjeri tradicionalnog graditeljstva i načina života, a najistaknutiji su u selu Korana, Gornji i Donji Babin Potok te Vrelo Koreničko. Stanovništvo se pretežno bavi poljoprivredom i turizmom, a većinom je moguće na pragu kupiti domaće proizvode poput sira, rakije, meda i likera. Ova sela i još mnoga druga unutar parka spadaju u zaštićeni kulturni krajolik Nacionalnog parka Plitvička jezera.⁵³

Nematerijalna kulturna baština ima poseban doprinos prepoznatljivosti ovoga kraja svijetu, a tu posebno ističemo bogate narodne plesove, pjesme i napjeve, narodne običaje te tradicije odijevanja, narodne nošnje, narodnu glazbu, priče i legende te gastronomiju specifičnu za ovo područje.

Među tradicionalnim djelatnostima najprisutnija je tradicionalna poljoprivreda, ali i prerada i proizvodnja njenih proizvoda, kao što je pečenje rakije te proizvodnja raznih vrsta sira. Druga značajna tradicija ovog šumovitog područja je obrada drva i izrada drvenih predmeta.

Iznimna posebnost i vrijednost je plitvički ciklus bajki i legendi, sa središnjom pričom o Crnoj kraljici, koju je tek krajem 19. stoljeća iz usmene predaje zabilježio hrvatski povjesničar Vjekoslav Klaić. Legenda o crnoj kraljici priča je o stvaranju jezera. Prema legendi, nakon velike suše koja je pogodila taj kraj, ljudi, životinje i biljke čeznuli su za kapljicom vode. Čak je i Crna rijeka, koja je vodom napajala čitav kraj, presušila. Narod se uporno molio, sve dok se jednog dana, iz svojih vilinskih dvora u vrljetima Velebita, u dolinu nije spustila Crna kraljica sa svojom veličanstvenom pratnjom. Čuvši molitve seljaka, Kraljica se smilovala i obećala dati im vode u obilju. Uz siloviti vjetar i jaku grmljavinu na zemlju se sručila kiša, koja je padala toliko jako i toliko dugo da su se od nje, u koritu Crne rijeke, stvorila jezera.⁵⁴

4.2. Prometna dostupnost

Za Nacionalni park Plitvička jezera možemo reći da se nalazi na veoma povoljnom prometnom položaju odnosno uz samu državnu cestu (D429/D1) koja spaja kontinentalnu Hrvatsku s Dalmacijom, te se uz Park nalaze i manje državne ceste kao D42 koja Park

⁵² Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (05.06.2019.)

⁵³ Ibid.

⁵⁴ Đurić, Tomislav: Legende puka hrvatskoga I., www-hrvatskimitovi.com/crna-kraljica-s-plitvickih-jezera (05.06.2019.)

povezuju sa sjevernom Hrvatskom te gorskim dijelom, te cesta D52 koja vodi do sjevernog Jadrana, a obje spomenute prometnice se spajaju u glavnu autocestu A1 koja prolazi kroz sjeverozapadni dio parka.⁵⁵ Upravo zbog dobre povezanosti ove prometne mreže, Park je veoma lako dostupan iz smjera Zagreba koji je udaljen svega 138 km cestom D1, ali je isto tako lako dostupan iz smjera obalnog prostora od Kvarnera do Dalmacije gdje je potrebna vožnja u trajanju 2-3 sata. Veći gradovi kojima je okružen Nacionalni park te kojima su Plitvice veoma lako dostupne je Senj (105 km), Rijeka (171 km), Rovinj (260 km), Zadar (133 km), Šibenik (187 km), Split (256 km).⁵⁶ Široko okolno područje koje okružuju Nacionalni park Park dostupno je unutar 1-1,5 sat vožnje, uključujući cijelu Liku, Kordun te Ogulinskoplašćansku udolinu. Riječ je o veoma atraktivnom i izuzetno raznolikom području u kojem prevladava ruralni krajobraz. U cijelom području nalazi se svega nekoliko manjih urbanih središta, kao što su Korenica s 1.766 stanovnika, Slunj s 1.674, Otočac s 4.240 i Gospić sa 6.575 stanovnika.⁵⁷ Ostala manja naselja čini svega nekoliko stotina stanovnika, a tu ubrajamo Rakovicu s 310 stanovnika, Saborsko s 462 i Vrhovine s 465 stanovnika.⁵⁸ O veoma dobroj prometnoj povezanosti govori i to da je Nacionalni park okružen sa 4 međunarodne zračne luke, a to su Zagreb, Rijeka, Zadar i Split kao i dobra željeznička povezanost obzirom da sjeverozapadnom granicom Parka prolazi jedna trasa zvana Lička pruga koja čini jedinu željezničku poveznicu kontinentalne Hrvatske sa Dalmacijom.⁵⁹

U veoma bliskoj blizini Nacionalnog parka Plitvička jezera nalazimo još dva nacionalna parka NP Sjeverni Velebit i NP Paklenica, te jedan park prirode i UNESCO zaštićeno područje, PP Velebit, kao i niz drugih zaštićenih prirodnih područja u drugim kategorijama (Baraćeve špilje, Pećinski park Grabovača, Cerovačke pećine te bukove šume na području NP Paklenica i NP Sjeverni Velebit upisane na UNESCO-v popis svjetske baštine).

Spomenuto bogatstvo prirodnog krajobraza prepoznato je od strane cijelog svijeta, no nažalost još uvijek su ruralna područja oko tih svjetskih priznatih rariteta veoma slabo razvijena te prevladava seosko područje sa sve manjim brojem stanovništva koji je nažalost i sve siromašniji. Upravo se teži razvitku tog područja razvijanjem prometne infrastrukture kako bi ona bila što dostupnija, izradom raznih planskih programa kako bi se privuklo stanovništvo u ta područja, kako bi se naseljavalo i poticao razvitak tog dijela Hrvatske, jer upravo ruralno

⁵⁵ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture, Plitvička jezera, 2018. (07.06.2019.)

⁵⁶ Ibid. (07.06.2019.)

⁵⁷ Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011. Godine, Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (07.06.2019.)

⁵⁸ Ibid. (07.06.2019.)

⁵⁹ Bilen, M., Bučar, K., Osnove turističke geografije, Mikrorad, Zgreb, 2004., str. 74.

područje oko Nacionalnog parka Plitvička jezera kao i područje Ličko-senjske županije djeluje najslabije naseljenom i najsiromašnijom regijom, a sadrži toliko veliko bogatstvo i toliko neiskorištenih resursa i vrijednosti koji su već prepoznati u svijetu te sada se želi podići svijest da se isto prepozna i u Hrvatskoj te da se shvati kako u ovakvo područje zaista vrijedi ulagati.

Iako blago do brdovita brežuljkasta konfiguracija terena kao i klima tog područja uvelike utječu na manju naseljenost kao i razvijenost, postoje i radi se na stvaranju adekvatnih rješenja te prostornih planova koji bi ovakvo područje mogli dovesti do uspješne, prvenstveno gospodarske, a potom i turističke valorizacije. S turističkog aspekta ovo je područje već dosta dobro prepoznato te čini idealni mali raj za 'bijeg u prirodu' što postaje sve veća motivacija kod turista. Veoma je bitno da se prepozna i gospodarska snaga i mogućnosti razvoja ovog nedovoljno iskorištenog područja. Kada bi se turizam i gospodarstvo jednako razvijali jedno uz drugo, razvoj ovog područja tek tada bi bio bez premca, kvalitetan i održiv.

4.3. Receptivni kapaciteti

Nacionalni park Plitvička jezera veoma su dobro posjećena te nimalo ne čudi da je nastala potreba za izgradnjom smještajnih kapaciteta u samom Parku kao i njegovoj okolini. U ovom dijelu teksta spomenuti će se osnovni odnosno primarni smještajni kapaciteti unutar granica samog Nacionalnog parka koji su ujedno i u njegovom vlasništvu te će se u brojkama iskazati njihova uspješnost poslovanja. Riječ je o hotelima 'Plitvice', 'Bellevue', hotelu 'Jezero' te hotelu 'Grabovac', koji premda je izvan samih prostornih granica Nacionalnog parka Plitvička jezera, također spada pod njegovu upravu.⁶⁰

Hotel 'Plitvice'

Hotel sa dvije zvjezdice, izgrađen je u razdoblju od 1954. do 1957. godine prema projektu hrvatskog arhitekta Marijana Haberlea te je samim time dobio titulu jednih od najboljih arhitektonskih ostvarenja među građevinama javne namjene izgrađenih u poslijeratnom razdoblju hrvatske arhitekture.⁶¹ Hotel raspolaže sa 51 smještajnom jedinicom, od kojih je 19 soba superior, 12 soba standard, 20 soba economy te jedan apartman. Sve sobe opremljene kupaonicom, televizorom sa satelitskim programima, telefonom i mini barom. Hotel Plitvice ima a la carte restoran kapaciteta od 160 sjedećih mjesta te lobby bar s vanjskom terasom.

⁶⁰ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (10.06.2019.)

⁶¹ Ibid. (10.06.2019.)

Restoran je pogodan za organiziranje poslovnih ručkova, večera i prezentacija. U sklopu hotela nalazi se manja konferencijska dvorana opremljena potrebnom tehničkom opremom za mogućnost održavanja manjih skupova i seminara za do 50 sudionika te suvenirnica za kupnju autohtonih proizvoda lokalnog kraja.⁶²

Hotel 'Bellevue'

Smješten je u neposrednoj blizini hotela Plitvice, točnije u samom centru jezerske zone Nacionalnoga parka Plitvička jezera. Hotel posluje kao garni hotel sa dvije zvjezdice, odnosno nudi samo uslugu noćenja s doručkom, a rješenje za pansionске goste je da ostale obroke imaju u restoranu hotela 'Plitvice'. Hotel je posebno pogodan za smještaj organiziranih grupa gostiju azijskog kontinenta koji žele biti u neposrednoj blizini Plitvičkih jezera. Hotel raspolaže sa 74 sobe opremljene kupaonicom, telefonom i besplatnim internetom.

Hotel 'Jezero'

Nalazi se u samom centru Nacionalnog parka Plitvička jezera, 300 metara od jezera Kozjak. Uz prekrasan pogled te pristupačne cijene hotel raspolaže s 210 soba i 19 apartmana. U sklopu hotela nalazi se restoran sa 400 sjedećih mjesta, lobby bar, fitness dvorana te manji sportsko-rekreacijski sadržaji. Hotel raspolaže s kongresnom dvoranom kapaciteta do 250 mjesta, dvoranama za sastanke pod nazivima "Flora" (kapacitet 80 mjesta) i "Sedra" (25 mjesta) te s dvije manje dvorane za sastanke kapaciteta 15 mjesta. Hotel 'Jezero', okategoriziran je kao hotel sa 3 zvjezdice te je najveći kongresni hotel na području Ličko-senjske županije.⁶³

Hotel 'Grabovac'

Maleni hotel u idličnom ambijentu s 3 zvjezdice, raspolaže sa 31 sobom, restoranom s ponudom lokalnih specijaliteta te caffè barom. Nalazi se na veoma povoljnoj lokaciji udaljen 10 minuta od Nacionalnog parka Plitvička jezera, 15 minuta od Baračevih spilja i 20 minuta od voeničarskog naselja Rastoke.⁶⁴

U spomenutim hotelima javne ustanove Nacionalnog parka Plitvička jezera, u prvih devet mjeseci 2018. godine ostvaren je dolazak od ukupno 92.304 turista koji su ostvarili 112.081 noćenje. U odnosu na taj isti period 2017. godine, povećanje je dolazaka za 1%, dok se broj

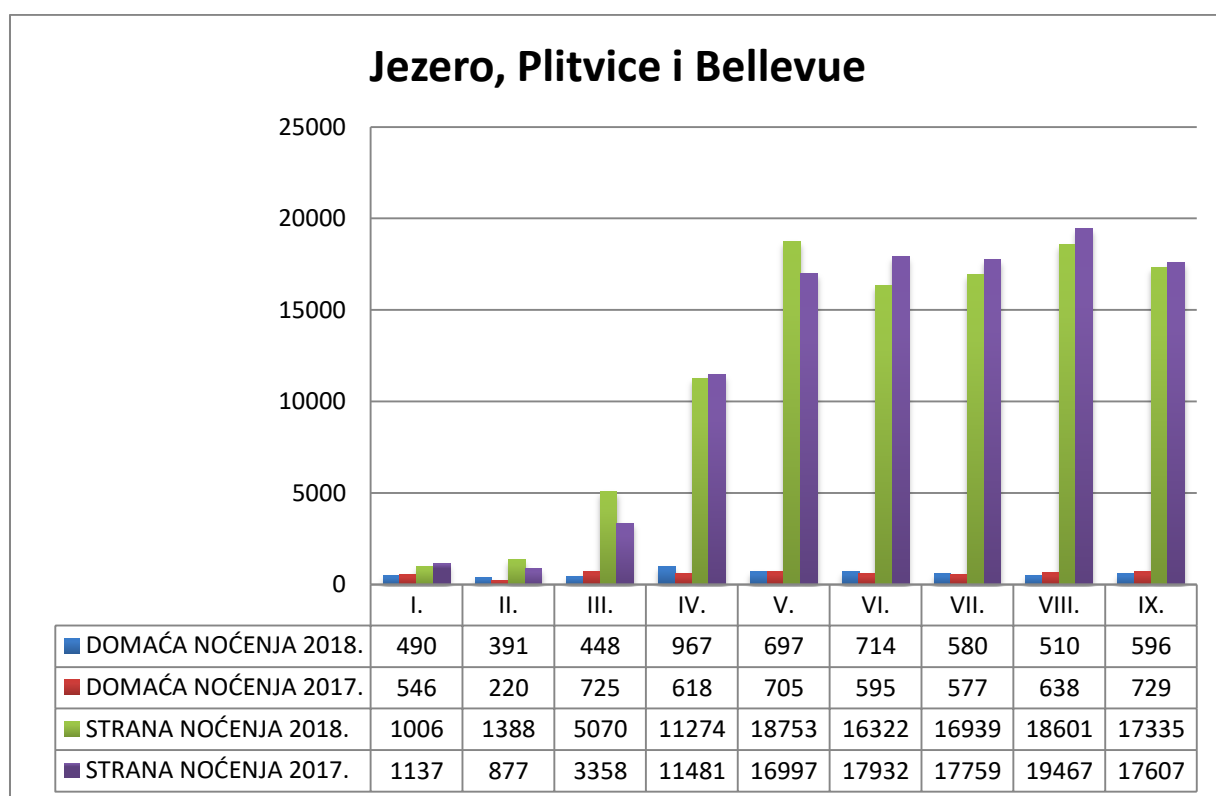
⁶² Hoteli Plitvička jezera, www.trivago.hr (11.06.2019.)

⁶³ Ibid. (11.06.2019.)

⁶⁴ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (12.06.2019.)

noćenja nije značajno povećao. Najviše noćenja ostvaruju strani turisti s visokim udjelom od 95%. Riječ je o grupama gostiju azijskog kontinenta gdje su najbrojniji gosti iz Tajvana i Kine, kao i veliki broj turista iz Južne Koreje i Japana, obzirom da je njihov glavni motiv dolaska posjeta Nacionalnom parku Plitvička jezera. Izmjerena prosječna duljina boravka iznosi svega 1,21 dan. U tablici ispod grafički je prikazana usporedba domaćih i stranih noćenja u spomenutim hotelima kroz prvih devet mjeseci 2018. i 2017. godine.⁶⁵

Graf 1. Usporedba noćenja 2018. i 2017. godine u hotelima Jezero, Plitvice i Bellevue

Izvor: Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (obrada autora)

Nacionalni park Plitvička jezera otvoren je za posjetitelje tokom cijele godine, no u trendu posjećivanja izražen je sezonski karakter. Kao što se može vidjeti iz grafičkog prikaza, najveći broj noćenja ostvaren je upravo za vrijeme ljetnih mjeseci, odnosno kada Nacionalni park ima najveći broj posjetitelja. Prvi val posjetitelja kreće već u travnju te sve do rujna karakterizira ga izrazito velika posjećenost. Početkom zime i dolaskom hladnijih mjeseci, broj posjetitelja se naglo smanjuje pa je u skladu s time i broj noćenja u hotelima Javne značajno manji.

⁶⁵ Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (12.06.2019.)

Od komplementarnih smještajnih kapaciteta unutar granica Parka nalazimo dva kampa, kamp 'Korana' i kamp 'Borje'. Postoji još jedan veći kamp 'Turist' koji se nalazi u blizini Plitvičkih jezera te je u privatnom vlasništvu.

Kamp 'Korana'

Spada među najljepšim kampovima kontinentalne Hrvatske iz razloga jer je smješten u mirnom prirodnom okruženju uz kanjon rijeke Korane, što omogućuje brojne aktivnosti u prirodi poput šetnje, trčanja, vožnje biciklom i ostalih aktivnosti vezanih uz prirodu. Kamp ima površinu od 35 ha te može primiti oko 2500 kampista za smještaj kampera, kamp prikolica ili šatora, sa svojim kućnim ljubimcima. Kamp raspolaže s 47 bungalova, opremljenih s dva odvojena kreveta s posteljinom, stolom, stolicom i garderobnim ormarom uz napomenu da se gosti koriste zajedničkim novoopremljenim sanitarnim čvorovima. U sklopu autokampa je restoran, trgovina, grill prostor i caffè bar s velikom terasom.⁶⁶

Kamp 'Borje'

Za razliku od kampa 'Korana' koji je smješten uz samu rijeku, kamp 'Borje' nalazi se u prirodnom okruženju planine Ličke Plješivice i šumovitog brda Mrsinj okružen stoljetnom borovom šumom koja pruža jedinstveni ugođaj kampiranja u netaknutoj prirodi. Izgrađene te posebno za turiste pripremljene biciklističke staze i šetnice u blizini omogućavaju istraživanje skrivenih mjesta prekrasnih plitvičkih šuma.⁶⁷

Kamp je udaljen svega 15 km od južnog ulaza u Nacionalni park Plitvička jezera, odnosno od ulaza 2. Ima površinu od 6,5 ha koja može primiti do 410 kampista koji mogu sami izabrati željeno mjesto za kampiranje. Svi gosti autokampa koriste se zajedničkim sanitarnim čvorom. U blizini kampa nalazi se a la carte restoran pod istim nazivom 'Borje'.⁶⁸

U kampu 'Borje' u prvih devet mjeseci 2018. godine ostvareno je ukupno 22.232 noćenja. U odnosu na prethodnu godinu riječ je o povećanju dolazaka za 6%, ali došlo je do pada noćenja za 4%, odnosno došlo je do smanjenja prosječne duljine boravka na 1,5 dan. Smanjenje noćenja ne predstavlja veći značaj, obzirom da je u odnosu na 2016., broj noćenja u kampu naglo skočio za 40% u 2017. godini. U kampovima borave u potpunosti strani turisti s visokim udjelom od 99,8%. Najveći broj turista dolazi iz Njemačke, Nizozemske i Francuske.

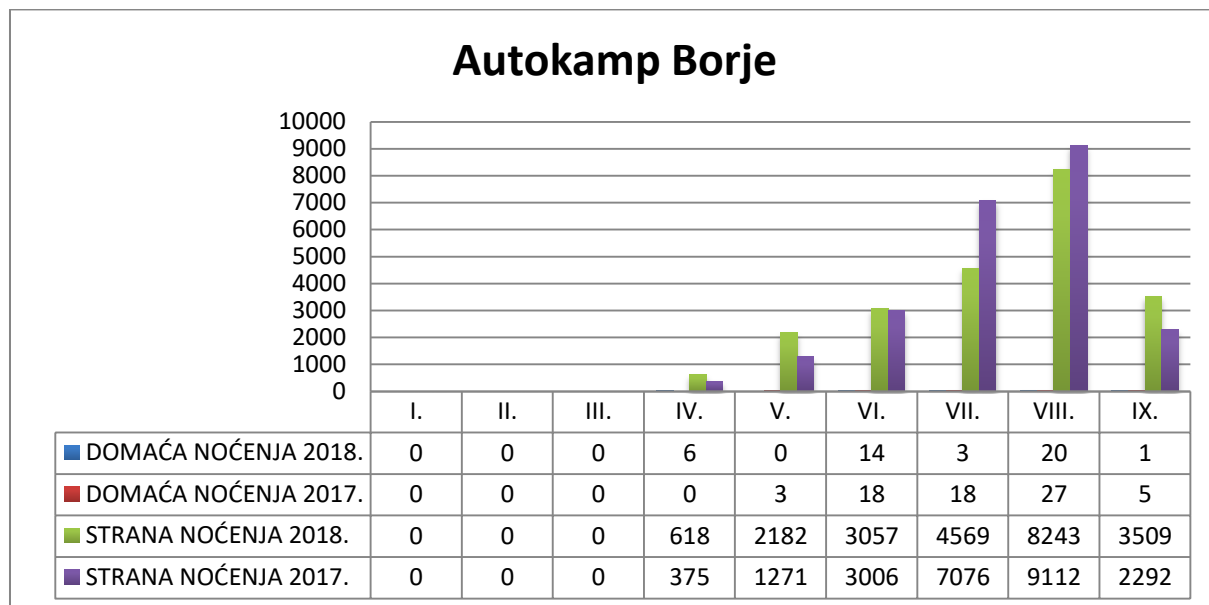
⁶⁶ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (12.06.2019.)

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Ibid.

Kao što je grafički prikazano, najveća posjeta kao i broj noćenja izražena je za vrijeme ljetnih mjeseci što je normalno obzirom da su za kamping turizam lijepo vrijeme i pogodni klimatski uvjeti veoma bitan faktor posebice jer je motiv takve vrste turizma boravak u prirodi te aktivni odmor.

Graf 2. Usporedba noćenja po mjesecima za 2018. i 2017. godinu u autokampu 'Borje'

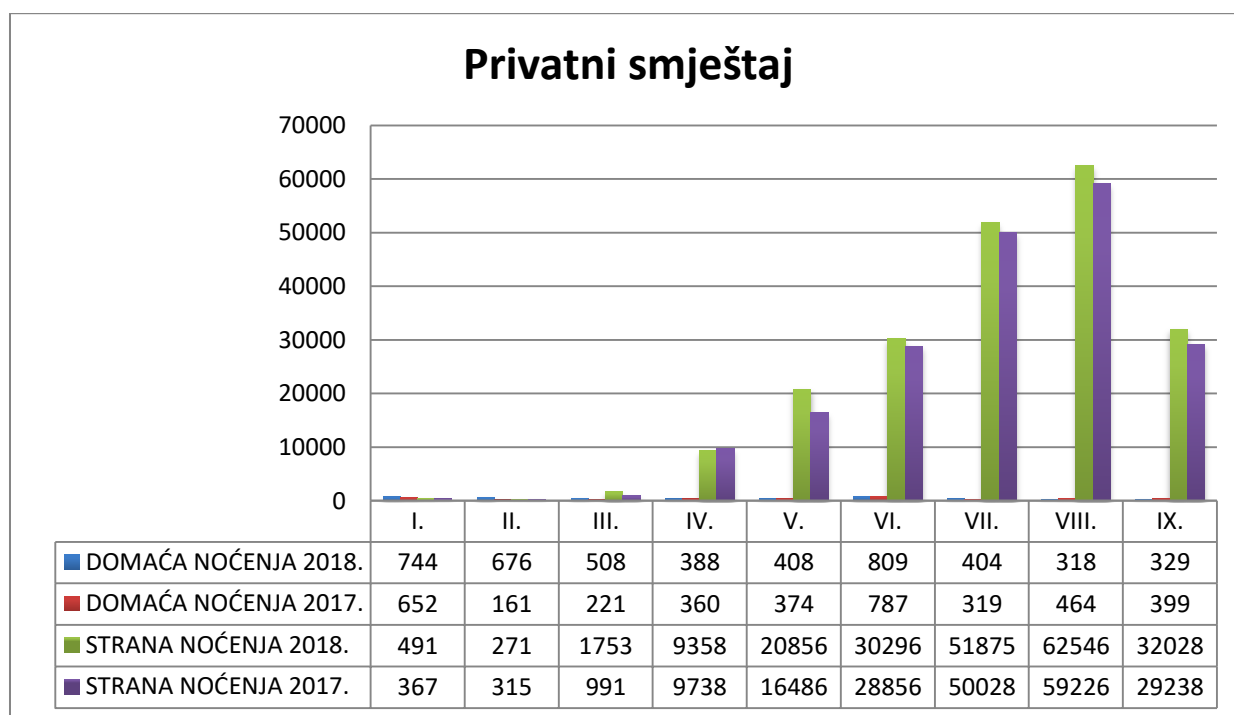
Izvor: Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (obrađeno od strane autora)

Bitno je naglasiti da osim u hotelima i kampovima, smještaj se može pronaći u brojnim apartmanima i sobama privatnih iznajmljivača. Stanovništvo prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera uvidjelo je profitabilnost koju ta turistička djelatnost donosi te sada gotovo svako kućanstvo na tom području iznajmljuje svoje smještajne jedinice. Stanovništvo se odavno prestalo baviti svojim prvotnim djelatnostima kao što je gospodarska djelatnost poljoprivreda, koja je veoma pogodna i ostvariva za područje na kojem se nalaze, te su se samim time okrenuli turizmu. Obzirom da poljoprivredna proizvodnja zahtjeva svu potrebnu opremu, vrijeme i uloženi novac te uvelike ovisi o vremenskim prilikama i neprilikama, nakon što se sagledaju svi uvjeti, brojno stanovništvo zaključilo je da se od takve djelatnosti u današnje vrijeme ne može živjeti. Tu se dolazi do druge dimenzije ove problematike gdje bitnu ulogu ima država koja jedina zapravo najviše može utjecati na bolju gospodarsku valorizaciju tog ruralnog prostora, misleći pritom na prostor cijele Ličko-senjske županije.

Veoma bitnu ulogu u procesu prepoznavanja i početka turističke valorizacije, osim nužnog poticaja države i pomoći iz fondova Europske zajednice, ima mladi obrazovani stručni kadar.

U privatnom smještaju ukupno 132.689 turista ostvarilo je 214.058 noćenja.⁶⁹ U usporedbi s prošlom godinom, riječ je o povećanju od 8% te kontinuiranom rastu broja dolazaka, ali i noćenja u privatnim smještajnim kapacitetima. Osim što je brojnim turistima takva vrsta smještaja cjenovno prihvatljivija, razlog ovog povećanja je i povećanje broja privatnih smještajnih kapaciteta koji iz godine u godinu rastu te već sada predstavljaju ozbiljnu prijetnju održivom turizmu kakvom se danas teži, a pogoduje širenju masovnog turizma te sive ekonomije na ovome području.

Graf 3. Usporedba noćenja po mjesecima za 2018. i 2017. godinu u objektima domaćinstva

Izvor: Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (obrađa autora)

U broju dolazaka najveći udio imaju strani turisti s udjelom od 98%. Objektima u domaćinstvu najviše se priklanjaju turisti iz Italije, Njemačke, Francuske, Nizozemske te u manjem broju iz Sjedinjenih Američkih država.

⁶⁹ Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (12.06.2019.)

4.4. Promocija

Nacionalni park Plitvička jezera najpoznatiji je Nacionalni park Republike Hrvatske te zbog svojih jedinstvenih prirodnih resursa dobro je poznat i u cijelome svijetu. Iz tog razloga za njega nije nužna klasična promocija radi stvaranja veće svijesti o postojanju jer Nacionalni park već ima stvoren svoj imidž zbog kojeg je prepoznatljiv cijelome svijetu. Ono što je glavni cilj promotivnih aktivnosti koje se provode u Nacionalnom parku Plitvička jezera je stvaranje svijesti o povećanoj potrebi za zaštitom tog prirodnog resursa, smanjiti izrazitu sezonalnost posjete Parka odnosno produljiti datume predsezone i posezone prikazujući ljepotu Parka za vrijeme sva četiri godišnja doba. Velika su nastojanja u privlačenju većeg broja posjetitelja iz Hrvatske obzirom da Hrvati čine najmanji udio u strukturi posjetitelja te se želi postići ravnomjerna posjećenost Parka tokom cijele godine, jer sezonalnost posjete uvelike prijeti održivom razvoju ovog zaštićenog područja.

Najveću promociju za Nacionalni park upravo vrši Hrvatska turistička zajednica kao i Turističke zajednice na županijskoj i lokalnoj razini, a tu su i brojni turoperatora koji na svojim platformama redovito promoviraju i uključuju Plitvička jezera u stvaranju svog turističkog proizvoda kojeg onda lansiraju na domaća, ali i međunarodna tržišta pri čemu imaju veliku ulogu za promociju Plitvičkih jezera prema svijetu.

Kod promocije Nacionalnog parka turistima se želi ponuditi i istaknuti aktivni i pustolovni odmor u jedinstvenoj i očuvanoj prirodi te iz tog razloga Nacionalni park sudjeluje u brojnim sajmovima diljem Europe koji se temelje upravo na prirodnom i pustolovnom turizmu. U medijima, Nacionalni park se oglašava samo u časopisima koji su posvećeni održivosti i očuvanju prirode zaštićenog područja. Za provođenje i trajno prilagođavanje promotivnog miksa koji uključuje upravo posjetu međunarodnim sajmovima, sudjelovanje u raznim medijima, kreiranje newslettera usmjerenih prema željenim tržištima te za izradu kataloga i brošura, Nacionalni park će kroz svoje kampanje izdvojiti do 17.000.000,00 kuna.⁷⁰

U svrhu promocije nedavno je uspostavljena nova web stranica Parka (www.np-plitvicka-jezera.hr) gdje su glavne funkcije edukacija posjetitelja te prodaja vezana uz usluge i smještaj koji se nude na području Plitvičkih jezera te postoji mogućnost na stranici direktno napraviti rezervaciju smještaja u hotelima ili kampovima Javne ustanove. Također omogućena je online kupnja ulaznica za Nacionalni park te se posjetitelje na stranici redovito informira o

⁷⁰ Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr, 2018. (20.06.2019.)

vremenskim prilikama i neprilikama, trenutnim gužvama i stanju u Parku. Web stranica predstavlja veoma aktivan blog koji svakodnevno pruža nove informacije o raznim događanjima u samome Parku i njegovoj blizini.

Društvene mreže veoma su bitne za održavanje kontakta sa što većim brojem ljudi i što širom publikom pa se tako aktivnošću na tim platformama pokušava proširiti svijest o očuvanju prirodnog okoliša te se prenose aktualne informacije kao i događanja u Nacionalnom parku. Plitvička jezera redovito organiziraju posebne promotivne ponude gdje je poznat poseban 'obiteljski tjedan' kada su cijene ulaznica dosta snižene pa se samim time privuče veliki broj domaćih posjetitelja što je i jedan od ciljeva navedeni na samome početku ovoga poglavlja. Svake godine za svoj rođendan Park organizira posebna događanja te je nedavno proslavio svoj veliki 70. rođendan uz rođendanski promotivni tjedan koji je trajao u razdoblju od 22.04. do 28.04.2019.⁷¹ Kreirana je i serija od 70 priča o vrijednostima, zanimljivostima i legendama Nacionalnog parka koje će se objavljivati kroz cijelu rođendansku 2019. godinu, što čini veoma kreativan i specifičan način informiranja i podizanja razine svijesti o jedinstvenoj ljepoti ovog prirodnog fenomena.

Za održavanje web stranice te za redovito pružanje svih potrebnih informacija i održavanje komunikacije na društvenim mrežama, Park izdvaja do 600.000,00 kuna.⁷²

Teži se smanjenju sezonalnosti u trendu posjećivanja Nacionalnog parka pa se u vidu toga organizirao jedan projekt snimanja Plitvičkih jezera kroz sva četiri godišnja doba ističući tako njegovu posebnost i doživljaj u različitim uvjetima. Uz pomoć vanjskih suradnika u izradu tog projekta uložiti će se oko 2.500.000,00 kuna.⁷³

Spomenute promotivne aktivnosti kao i izražene vrijednosti koje će se uložiti u tu svrhu, navedene su u Planu upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera te bi njihova provedba trebala biti u potpunosti ostvarena do 2028. godine.

⁷¹ Nacionalni park Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr (20.06.2019.)

⁷² Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr, 2018. (20.06.2019.)

⁷³ Ibid. (20.06.2019.)

5. 5. ANALIZA TURISTIČKE PONUDE NACIONALNOG PARKA PLITVIČKA JEZERA

Nakon analize trenutnog stanja turističke ponude Nacionalnog parka Plitvička jezera, u sljedećim poglavljima iskazati će se rezultat takve turističke ponude kroz broj posjetitelja Nacionalnog parka gdje će se istaknuti i novi sustav posjećivanja, nedavno uveden s ciljem boljeg budućeg održivog turizma ovog područja. Putem SWOT analize sastavljen je pregled snaga i slabosti te prilika i prijetnji prisutnih na prostoru Plitvičkih jezera te uz pomoć strategije budućeg razvoja ovog područja navedene su smjernice i mogućnosti budućeg razvoja već postojeće turističke ponude.

5.1. Stanje i trendovi u posjećivanju Nacionalnog parka

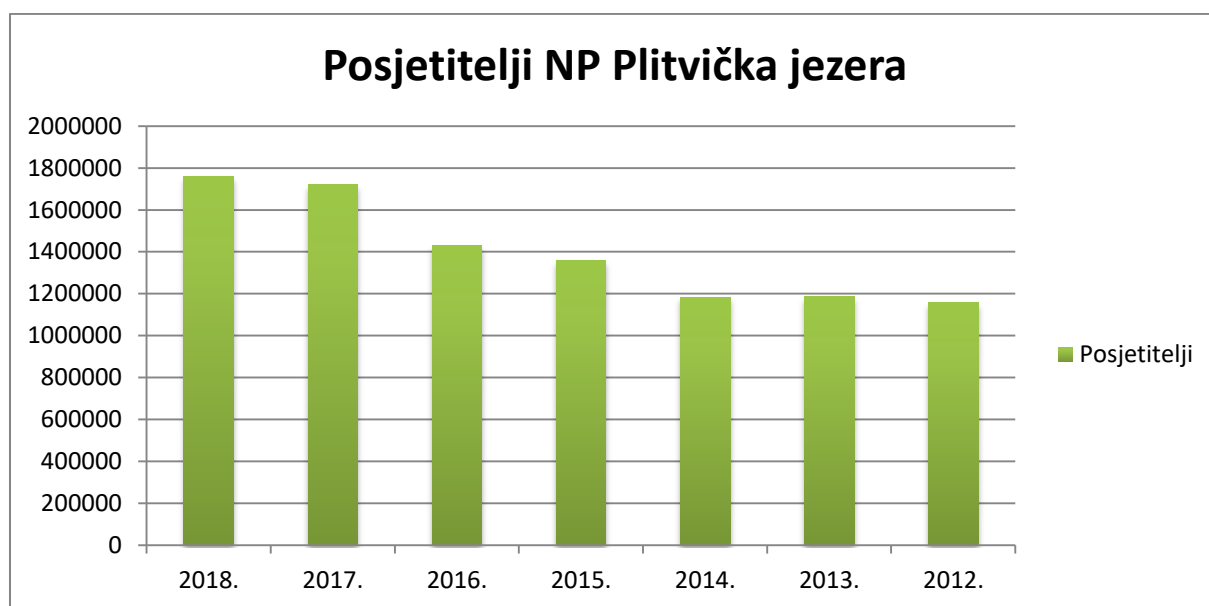
Nacionalnom parku Plitvička jezera može se pristupiti s dva glavna ulaza u sklopu kojih su osigurane sve potrebne usluge kao što su parking, mjesto za prodaju i naplatu karata, sanitarni čvorovi, suvenirnice te ugostiteljski objekti. Park nudi bogate programe razgledavanja u trajanju od dva do osam sati te se posjetiteljima omogućuje vožnja električnim brodom jezerom Kozjak te panoramskim vlakom. Plitvička jezera je u 2018. godini posjetilo preko 1,7 milijuna posjetitelja te je samim time najposjećeniji Nacionalni park u Hrvatskoj, ali i u svijetu.⁷⁴ Za Plitvička jezera možemo reći da su svjetska destinacija obzirom na brojne posjetitelje širom svijeta. Najveći udio posjetitelja dolazi iz europskih zemalja kao što su Njemačka, Francuska, Poljska i Italija, ali se bilježi naglo porast udjela posjetitelja s emitivnih tržišta Dalekog istoka. Udio domaćih posjetitelja je relativno malen te iznosi svega 5% u ukupnom broju posjetitelja.⁷⁵

U grafičkom prikazu ispod vidljiv je kontinuirani rast broja posjetitelja u Nacionalnom parku uz manju oscilaciju u 2014. godini.

⁷⁴ Prema broju posjetitelja NP Plitvička jezera ušao bi među 15 najposjećenijih NP SAD-a.

⁷⁵ Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (25.06.2019.)

Graf 4. Broj posjetitelja u NP Plitvička jezera od 2012. do 2018. godine

Izvor: Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (obrada autora)

Od 2012. godine zabilježen je blaži kontinuirani porast posjetitelja, sve dok 2017. godine nije došlo do naglog povećanja od čak 20% u odnosu na 2016. godinu. U 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu zabilježen je blagi porast broja posjetitelja za 1,5%.⁷⁶

Posjećivanje Nacionalnog parka izrazito je sezonalno s naglaskom najvećeg broja posjetitelja u 7. i 8. mjesecu, odnosno Park posjeti preko 80% posjetitelja u periodu od svibnja do rujna. Najveći broj posjetitelja su individualni posjetitelji dok je primijećen i značajan porast grupnih posjetitelja koji čine ukupno 1/3 u posjetiteljskoj strukturi. Grupni posjetitelji prevladavaju za vrijeme predsezone i posezone, dok individualni posjetitelji dominiraju za vrijeme 4 mjeseca vršne sezone. Razlog takve sezonalnosti je i prometni položaj Nacionalnog parka koji se nalazi na izrazito tranzitnom području na putu prema Jadranskom moru, pa tako najveći broj posjetitelja u Parku boravi pola dana ili manje, dok samo 30% posjetitelja noći na području Plitvičkih jezera.

Izražena sezonalnost predstavlja značajnu prijetnju održivom razvoju ovog zaštićenog područja te se zadnjih godina razmatrala mogućnost uvođenja opterećenog kapaciteta, odnosno broj ljudi koji smiju biti na nekom prostoru u određenom trenutku, a da se pritom ne smije prijeći takozvani kapacitet okoliša, na način kako bi se ostvarilo upravljanje resursima tako da

⁷⁶ Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (25.06.2019.).

se održi kulturološki integritet, osnovni ekološki procesi, biološki sustavi, a da se istovremeno zadovolje socijalne, ekonomske i turističke potrebe.⁷⁷

Plitvička jezera suočavaju se sa sve većim brojem posjetitelja koji prelazi kapacitet postojećeg sustava posjećivanja u jezerskoj zoni što dovodi do ozbiljnog narušavanja prirodnih vrijednosti te utječe na smanjenje kvalitete doživljaja posjetitelja. Okviran broj posjetitelja u isto vrijeme u Parku s time da ne bude prevelike gužve na stazama kao i dugog čekanja vlakova i brodova na pristaništima je oko 650 posjetitelja po satu, na svakom od dva glavna ulaza, odnosno ukupno 1.300 posjetitelja po satu ravnomjerno raspoređena na dva spomenuta ulaza.⁷⁸

Zbog povećane osviještenosti jedan od koraka ka održivom razvoju je uvođenje online prodaje ulaznica. Ulaznice za Nacionalni park moguće je kupiti isključivo putem interneta, dva dana prije dolaska. Novi sustav omogućava rezervaciju i kupnju ulaznica za točan sat i dan, obzirom da je broj ulaznica ograničen po satu. Ulaznice je još uvijek moguće kupiti na samom ulazu u Park, no upravo zbog ograničenog broja preporuča se rezervacija ulaznice unaprijed obzirom da iste budu veoma brzo rasprodane, pogotovo za vrijeme ljetnih mjeseci. Ovakav sustav prodaje ulaznica uveden je nedavno, u svibnju ove godine te je još u svojoj početnoj fazi. Dobra strana takvog sustava posjećivanja je da nema više velikih gužvi u samome Nacionalnom parku, turisti se mogu lakše kretati te samim time na bolji način doživjeti ovaj prirodni fenomen. Iako se sustav tek lagano uvodi, došlo je do manjih problema iz razloga što do brojnih posjetitelja još uvijek nije došla informacija o novom sustavu kupnje karata te se na ulazima i dalje stvaraju gužve, a kada posjetitelji doznaju da ne mogu odmah ući u Park iz razloga jer su ulaznice za termin kada su došli rasprodane, dolazi do negodovanja i razočaranja. Kako je još uvijek riječ o početnoj fazi, kontinuirano se radi na poboljšanju ovakvog načina ograničavanja broja posjetitelja te se nastoji što više informirati posjetitelje i pozvati ih na razumijevanje jer uvođenje operetnog kapaciteta predstavlja veoma bitan korak prema boljem održivom turizmu u Nacionalnom parku Plitvička jezera.

Prihod od prodaje ulaznica u 2018. godini iznosio je ukupno 221.519.616 kuna te u odnosu na poslovnu 2017. godinu, riječ je o povećanju prihoda za 35%.⁷⁹ Prihod od prodaje ulaznica koji

⁷⁷ Bilen, M., Turizam i okoliš: ekonomsko-geografski pristup izučavanju problematike, Mirkorad, Zagreb, 2008., str. 82.

⁷⁸ Plan upravljanja NP Plitvička jezera, Ministarstv kulture RH, Plitvička jezera, [www. NPplitvice-plan-upravljanja.hr](http://www.NPplitvice-plan-upravljanja.hr), 2007. (20.06.2019.)

⁷⁹ Bilješke uz financijske izvještaje Javne ustanove „Nacionalni park Plitvička jezera“ za razdoblje od 01.01.–31.12. 2018. godine, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr., siječanj 2019. (20.06.2019.)

je znatno veći od prihoda prodaje roba i pruženih usluga, ima udio od čak 57% u ukupnom prihodu Javne ustanove Nacionalnog parka Plitvička jezera koji iznosi 387.385.570 kuna za 2018. godinu.⁸⁰

5.2. SWOT analiza

Swot analiza je instrument istraživanja kojim se razmatraju sadašnje i buduće snage, slabosti, prilike te prijetnje, odnosno utjecaj vanjske i unutarnje okoline na prostor Nacionalnog parka Plitvička jezera te njihovu međuovisnost.⁸¹

Tablica 1. SWOT analiza, snage i slabosti prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • jedinstveni prirodni resurs u svijetu • UNESCO-va lista svjetske baštine • bogatstvo flore i faune te hidrografskih resursa • geomorfološka i krajobrazna raznolikost • očuvani vodeni ekosustavi • povijesno i kulturno naslijeđe • područje značajno za vrste i stanične tipove te za ptice prema Naturi 2000 • povoljan prometni položaj • nizak stupanj onečišćenja • turistički potencijal • tradicija u turističkoj djelatnosti • razvoj poduzetničkog duha • razvijenost uslužnih sadržaja u turizmu • upravljanje sustavom posjećivanja • pokretanje akcijskih planova prema održivom razvoju 	<ul style="list-style-type: none"> • izražena sezonalnost • saturacija pojedinih dijelova Parka kao zaštićenog područja • sezonski karakter radne snage • nezainteresiranost stanovnika za odvojeno prikupljanje otpada i aktivno sudjelovanje u zaštiti okoliša • nedovoljna ili slaba suradnja s lokalnom zajednicom • neadekvatna komunalna i prometna infrastruktura • nezadovoljavajuća prometna signalizacija • neriješeni imovinsko- pravni odnosi

Izvor: izrada autora

⁸⁰ Bilješke uz financijske izvještaje Javne ustanove „Nacionalni park Plitvička jezera“ za razdoblje od 01.01.–31.12. 2018. godine, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr., siječanj 2019. (20.06.2019.)

⁸¹ Previšić J., Ozretić Došen Đ., Osnove marketinga, Adverta, Zagreb, 2007., str. 92.

Tablica 2. SWOT analiza, prilike i prijetnje prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera

PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • sve veća motivacija turista za aktivnim odmorom • produženje glavne sezone • razvoj kulturnih manifestacija i događanja • poticanje sportskih aktivnosti i zdravog života • mogućnost kreiranja novih sadržaja s ciljem prelaska iz 'tranzitne destinacije' u 'stacionarnu destinaciju' • sinergija i zajedničko djelovanje zaštićenog područja s lokalnom zajednicom • edukacija i podizanje razine svijesti o zaštiti ovog prirodnog resursa • uključivanje sve većeg broja mladih ljudi u turizam • podjela radnog iskustva te suradnja s drugim zaštićenim područjima • korištenje fondova EU 	<ul style="list-style-type: none"> • neusklađenost obrazovnih programa sa tržištem rada • uvoz strane radne snage- mogućnost lošeg utjecaja na identitet i imidž destinacije • klimatske neprilike • ekološki problemi (požari, divlji deponiji smeća..) • ispuštanje otpadnih i industrijskih voda gradova i općina • gospodarske nestabilnosti • političke promjene i nestabilnosti u zemlji i svijetu • blizina granici koja je stalna ruta za ulazak sve većeg broja migranata u zemlju • nepoticajna državna politika

Izvor: izrada autora

Najveća snaga Nacionalnog parka Plitvička jezera je upravo jedinstvenost tog prirodnog resursa te bogatstvo veoma očuvanih vodenih ekosustava kao i raznolikost brojnih biljnih i životinjskih vrsta. Upravo iz tih razloga Plitvička jezera su prepoznata i svrstana na UNESCO-vu listu svjetske prirodne baštine te su samim time postala poznata i cijelome svijetu gdje je prepoznat turistički potencijal ovog zaštićenog područja pa danas možemo reći kako su Plitvička jezera najposjećeniji Nacionalni park u Hrvatskoj. Snaga je i veoma povoljan prometan položaj te laka dostupnost Nacionalnog parka brojnim posjetiteljima kao i razvijanje poduzetničkog duha na tom prostoru gdje su se brojni stanovnici okrenuli turizmu,

pa tako možemo reći da Nacionalni park ima veoma dobro razvijene ugostiteljske sadržaje za prihvatanje odnosno smještaj gostiju. Snaga je i sve veća osviještenost o potrebi za zaštitom ovog prirodnog područja pa se tako uvodi novi sustav posjećivanja sa ciljem smanjenja prevelike napučenosti i velikog broja posjetitelja posebno u jezerskim zonama Nacionalnog parka te se stvaraju akcijski razvojni planovi za budućnost s ciljem stvaranja održivog turizma.

Od slabosti najvažnije što se želi istaknuti je izrazita sezonalnost, odnosno najveći broj posjetitelja Nacionalnog parka za vrijeme 4 mjeseca glavne sezone što nepovoljno utječe na Nacionalni park iz razloga jer dolazi do saturacije prirodnog zaštićenog područja te se ugrožavaju njegovi prirodni resursi. Sezonalnost zahtijeva nužno samo sezonsku radnu snagu pa tako završetkom glavne ljetne sezone brojno stanovništvo ostaje bez svog posla te na taj način 'preživljava zimu' do početka sljedeće sezone i nerijetko takav sustav dovodi do odlaska radne snage za boljim poslom u druge krajeve, time čak i izvan Hrvatske. Slabost je i nedovoljna zainteresiranost lokalnog stanovništva za sudjelovanjem u novim načinima odlaganja otpada kao i za zaštitom područja na kojemu žive. Razlog ovakve slabosti je upravo nedovoljna suradnja Javne ustanove s lokalnom zajednicom. Komunalna kao i prometna infrastruktura odgovaraju postavljenim standardima unutar države, no kako je riječ o izrazito zaštićenom području, u tom pogledu takva infrastruktura nije adekvatna te se teži izgradnji prometne kao i nove kanalizacijske mreže koja će u što manjem omjeru ugrožavati prirodne resurse Nacionalnog parka. U tom slučaju nailazi se i na brojne prepreke još uvijek neriješenih imovinsko- pravnih odnosa vezano za zemljišta koja još dodatno otežavaju budućni razvoj.

Prilike prema boljem razvoju turizma je upravo sve veća motivacija turista za provođenje aktivnog odmora u prirodi. Iz tog razloga nastoji se prikazati ljepota Nacionalnog parka za vrijeme sva četiri godišnja doba te time produljiti trajanje glavne sezone i ostvariti ravnomjernu posjećenost Parka tokom cijele godine. Kreiranje raznih dodatnih sadržaja, poput raznih kulturnih i sportskih manifestacija i događanja obzirom na postojeći veliki potencijal, s ciljem prelaska iz izrazito 'tranzitne destinacije' u destinaciju koja će imati dovoljno bogatu ponudu i sadržaje zbog koji će se posjetitelji odlučiti zadržati dulje u destinaciji. Priliku predstavlja i zajedničko djelovanje lokalnog stanovništva sa zaštićenim područjem u smislu održavanja brojnih edukacija i radionica s ciljem podizanja svijesti o zaštiti svima bitnom Nacionalnom parku. Izuzetnu priliku predstavlja suradnja Parka s ostalim zaštićenim područjima gdje bi uvelike pomogla međusobna razmjena ideja i planova za bolji

razvitak kao i pomoć sredstava fondova Europske unije radi olakšanog financiranja planiranih projekata.

Najveća prijetnja je sve veći nedostatak mlade obrazovane radne snage i ljudi potrebnih razvitku ovog područja. Nažalost neusklađenost obrazovnih programa sa tržištem rada uvelike prijeti nedostatku potrebne radne snage kao i odlasku brojnih mladih ljudi van zemlje. Zbog tog nedostatka sve se više okreće uvozu strane radne snage što može loše utjecati na kvalitetu prijenosa ponude kao i slike o Hrvatskoj. Prijetnje su i aktualne klimatske promjene kao i moguće ekološke katastrofe poput požara ili ugrožavanje vodenih ekosustava ispuštanjem otpadnih i industrijskih voda gradova i općina koji su posebno u veljači ove godine ozbiljno ugrozili pitanje ostanka Nacionalnog parka Plitvička jezera na UNESCO-voj listi svjetske prirodne baštine. Gospodarske i političke nestabilnosti uvelike mogu imati utjecaja te predstavljati prijetnju te aktualna migrantska kriza odvija se veoma blizu ovog prirodnog fenomena te se stanovništvo nada da će se ove političke nestabilnosti smiriti te da neće previše ugroziti turizam i mir na ovom području.

5.3. Smjernice za budući razvoj

Vizija Nacionalnog parka Plitvička jezera usmjerena je prema kvalitetnom budućem razvoju te prema toj viziji Nacionalni park Plitvička jezera ostati će na listi svjetske prirodne baštine UNESCO-a te će u Hrvatskoj imati veliku ulogu u očuvanju i promicanju jedinstvenih prirodnih i kulturnih vrijednosti u njihovoj turističkoj valorizaciji kroz održivi razvoj na dobrobit cijelog područja Plitvičkih jezera, lokalne zajednice i na zadovoljstvo posjetitelja. Za planiranje održivog budućeg razvoja potrebno je kontinuirano raditi na kratkoročnim i dugoročnim ciljevima te težiti njihovom ostvarenju. U nastavku navedeni su glavni ciljevi Nacionalnog parka Plitvička jezera koji vode prema sustavu boljeg upravljanja kvalitetom turističke ponude:

- očuvanje vodenih ekosustava, krške bioraznolikosti te biljnog i životinjskog svijeta
- očuvanje materijalne i nematerijalne kulturne baštine
- suradnja lokalne zajednice i uprave Parka u planiranju i provođenju lokalnog razvoja
- obnova i modernizacija ugostiteljskih objekata
- razvijanje dodatnih sadržaja turističke ponude s ciljem edukacije posjetitelja o prirodnim vrijednostima Nacionalnog parka

Za ostvarenje vizije prema strategiji upravljanja Nacionalnim parkom Plitvička jezera, utvrđeni su dugoročni ciljevi gdje se prvenstveno stavlja naglasak na očuvanje jedinstvene krške bioraznolikosti te na zaštitu ovog područja u što većoj mjeri od čovjekova utjecaja. Zaštita prirodne i kulturne baštine ovog područja nalazi se na prvom mjestu, no odmah nakon toga gotovo jednako bitan je odnos sa lokalnom zajednicom kao glavnim partnerom za daljnje planiranje i razvoj. Jedan od ciljeva je edukacija, odnosno stvaranje svijesti među lokalnim stanovništvom i posjetiteljima o važnosti očuvanja prirodnih vrijednosti radi što dugoročnije mogućnosti uživanja u netaknutoj prirodi i ostalim posebnostima Parka. U tom pogledu nastoji se pojačati suradnja s lokalnom zajednicom radi održivog korištenja prirodnih dobara Nacionalnog parka s ciljem lokalnog, odnosno regionalnog gospodarskog rasta i razvoja, koji bi osiguravao prihod lokalnom stanovništvu te doprinio otvaranju novih radnih mjesta. Poslovanje u ugostiteljstvu izrazito je značajno za uspješno organiziranje kvalitetne turističke ponude pa tako obnova i modernizacija objekata koji pružaju ugostiteljsku uslugu uvelike može doprinijeti kvaliteti cjelokupne turističke ponude. Planira se ugostiteljske objekte u većem omjeru koristiti kao prostore u kojima se odvijaju programi i sadržaji za posjetitelje te u kojima se prezentiraju vrijednosti Nacionalnog parka kroz stalne sadržaje i organizirane programe. Razvoj dodatne ponude utjecati će na produženje glavne turističke sezone, a time i boljem poslovanju. Raspolaganje vlastitim ugostiteljskim kapacitetima daje Javnoj ustanovi Nacionalnog parka potpunu slobodu i time veće mogućnosti u kreiranju posebnih sadržaja za segment posjetitelja koji prepoznaje i vrednuje takvu vrstu ponude. U tom pogledu, za bolji kvalitetniji razvoj turističke ponude, planira se intenzivnije i sustavnije ulaganje u razvoj kapaciteta, zapošljavanje i kontinuirani razvoj kvalitetne radne snage uz osiguravanje uvjeta za njihovo zadržavanje, sve to u cilju provođenja održivog turizma u Nacionalnom parku Plitvička jezera.

6. ZAKLJUČAK

Plitvička jezera su najstariji i najveći nacionalni park u Republici Hrvatskoj s međunarodnim priznanjem uvrštavanjem na UNESCO-ov popis svjetske kulturne i prirodne baštine. Područje Nacionalnog parka Plitvička jezera pripada jednoj od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu, sa specifičnim geološkim, geomorfološkim i hidrološkim osobinama, a iznimnu vrijednost posjeduju biogeografski elementi u pogledu flore i faune koje nastanjuje ovo prirodno područje. Jedinstvenost tog prirodnog fenomena prepoznata je i od velikog broja posjetitelja koji je 2018. godine dosegnuo nevjerojatnu brojku od gotovo 1.800.000 posjetitelja. Izrazito dobroj posjećenosti pogoduje i veoma povoljna geoprometna povezanost obzirom da se Nacionalni park nalazi u samom srcu Hrvatske povezujući kontinentalnu Hrvatsku s Dalmacijom. Iz tog razloga Plitvička jezera su najčešće 'usputna' destinacija brojnim posjetiteljima koji zastanu na svom proputovanju, a glavna destinacija u kojoj se u konačnici odluče na noćenje je Jadran. Prosječan boravak turista u Nacionalnom parku iznosi svega 1,5 dan te jedan od glavnih ciljeva je upravo stvaranje kvalitetnije turističke ponude koja bi turistima omogućila dovoljno sadržaja da se odluče na dulji boravak u destinaciji. Nacionalni park raspolaže sa veoma dobro razvijenim smještajnim kapacitetima, no za produljenje boravka turista potrebna je njihova modernizacija te stvaranje dodatnih sadržaja koji bi obogatili cjelokupnu ponudu. Problematika s kojom se Nacionalni park susreće je izrazita sezonska posjećenost koja nerijetko dovodi do saturacije odnosno onečišćenja ovog zaštićenog područja. Iz tog razloga, kao jedan od dugoročnih ciljeva, uveden je novi sustav posjećivanja sa ograničenim brojem ulaznica po satu. Time se znatno nastoji smanjiti preopterećenost posjetitelja, posebno u određenim jezerskim zonama gdje se nažalost već primijete posljedice dugogodišnjeg opterećenja. Produženje glavne sezone jedan je od glavnih motiva stvaranja kratkoročnih i dugoročnih ciljeva prema održivom razvoju ovog prirodnog fenomena gdje veoma bitnu ulogu ima stvaranje svijesti o očuvanju prirodnih vrijednosti te stvaranje kvalitetne suradnje Uprave Parka s lokalnim stanovništvom. Veoma dobra organizacija, stvaranje novih sadržaja i pri tome primjenjivanje načela održivog razvoja, mogu doprinijeti kvalitetnoj realizaciji turističke ponude koja bi utjecala na ravnomjernu posjećenost Parka tokom cijele godine, produljila boravak turista te samim time izravno utjecala na veće zapošljavanje, posebno mlade obrazovane snage te većem priljevu prihoda lokalnom stanovništvu što bi bilo na zadovoljstvo svih sudionika u pothvatu stvaranja boljeg, kvalitetnijeg i ono najbitnije, dugoročno održivog turizma u Nacionalnom parku Plitvička jezera.

LITERATURA

Stručna literatura:

1. Bartoluci, M.: Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva, Školska knjiga, Zagreb, 2013.
2. Bilen, M., Bučar, K., Osnove turističke geografije, Mikrorad, Zgreb, 2004.
3. Brnek-Kostić, A.: Prirodni fenomen Plitvičkih jezera, Zagreb, 1979.
4. Čorak, S., et.al., Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno, Institut za turizam Zagreb, 2006.
5. Čuljat M., Lika, vodič jednog novinara, Likapress, Gospić, 2005.
6. Horvatinčić, N.: Starost sedre Plitvičkih jezera, Priroda, Zagreb, 1999.
7. Marković, D., Crveni popis ugroženih biljaka i životinja Hrvatske, Državni zavod za zaštitu prirode, Zagreb, 2004.
8. Matas, Simončić, Šobot, Zaštita okoliša za danas i sutra, Školska knjiga, Zagreb, 1992.
9. Pirjevec B., Turizam- jučer, danas....., Veleučilište u Karlovcu, Karlovac, 2008.
10. Previšić J., Ozretić Došen Đ., Osnove marketinga, Adverta, Zagreb, 2007.
11. Tanocki Z., Crljenko I., Jezera Hrvatske, Školska knjiga, Zagreb, 2011.
12. Vidaković, P., Plitvička jezera Nacionalni park, Mala turistička monografija, Zagreb, 1997.

Internet stranice:

1. Državni hidrometeorološki zavod, www.meteo.hr (29.05.2019.)
2. Državni zavod za statistiku, www.dzs.hr (29.05.2019.)
3. Đurić, Tomislav: Legende puka hrvatskoga I., www-hrvatskimitovi.com/crna-kraljica-s-plitvickih-jezera (05.06.2019.)
4. Izvješće o radu TZO Plitvička jezera 01.01.-30.09.2018., Korenica, 2018. (12.06.2019.)
5. Leksikografski zavod Mirloslav Krleža, <http://www.enciklopedija.hr> (02.06.2019.)
6. Nacionalni park Plitvička jezera, <https://np-plitvicka-jezera.hr/> (24.05.2019.)
7. Plan upravljanja NP Plitvička jezera 2019-2028., Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.np-plitvicka-jezera.hr, 2018. (24.05.2019.)
8. Plan upravljanja NP Plitvička jezera, Ministarstvo kulture RH, Plitvička jezera, www.NPplitvice-plan-upravljanja.hr, 2007. (24.05.2019.)

9. Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, www.min-kulture.hr (05.06.2019.)
10. Strategija razvoja općine Plitvička jezera 2018.-2022., MICRO projekt d.o.o., Split, travanj 2019. (22.06.2019.)

Zakoni

1. Zakon o proglašenju Plitvičkih jezera nacionalnim parkom (NN29/49, 13/97)
2. Zakon o zaštiti prirode (NN 80/13, NN 15/18)

POPIS TABLICA

Tablica 1. SWOT analiza, snage i slabosti prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera..... 37

Tablica 2. SWOT analiza, prilike i prijetnje prostora Nacionalnog parka Plitvička jezera 38

POPIS ILUSTARACIJA

SLIKE

Slika 1. Logotip Nacionalnog parka Plitvička jezera 12

KARTE

Karta 1. Položaj Nacionalnog parka Plitvička jezera u Republici Hrvatskoj..... 14

GRAFIKONI

Graf 1. Usporedba noćenja 2018. i 2017. godine u hotelima Jezero, Plitvice i Bellevue 28

Graf 2. Usporedba noćenja po mjesecima za 2018. i 2017. godinu u autokampu Borje 30

Graf 3. Usporedba noćenja po mjesecima za 2018. i 2017. godinu u objektima domaćinstva.... 31

Graf 4. Broj posjetitelja u Nacionalnom parku Plitvička jezera od 2012. do 2018. godine..... 35